

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

Шифр _____

Наказ ректора про
затвердження теми

„До захисту допускається”
завідувачка кафедри
_____ Г.О.Швіндіна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

«Управління інвестиціями на рівнях регіонального регулювання (на прикладі Сумської міської територіальної громади)»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»,
освітньо-професійна програма «Державна служба»

Студента гр. ДС.мз-91 Гаврилової Катерини Володимирівни

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Гаврилова К.В.

Науковий керівник: _____ доцент, к.е.н. Павленко О.О.

Суми 2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____” _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
за спеціальністю

281 Публічне управління та адміністрування,
освітньо-професійна програма «Державна служба»

студенту групи ДС.мз-91

Гаврилової Катерини Володимирівни

1. Тема роботи «Управління інвестиціями на рівнях регіонального регулювання (на прикладі Сумської міської територіальної громади)»
затверджена наказом по СумДУ № _____ від „_____” _____ 20 ____ р.
2. Термін подання студентом закінченої роботи 11.12.2020
3. Мета кваліфікаційної роботи: аналіз діючої системи управління інвестиціями на регіональному рівні, вивчення досвіду управління інвестиціями в сусідній країні – Республіці Польща, а також визначення шляхів удосконалення процесом управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді.
4. Об’єкт дослідження: сукупність процесів формування, розвитку і управління регіональною інвестиційною діяльністю.
5. Предмет дослідження: інструменти та методи залучення та управління інвестиціями на регіональному рівні.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах: Законах України, Постанова НКРЕКП, Рішеннях Сумської міської ради, Положеннях про структурні підрозділи Сумської міської ради, статистичних матеріалах
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	Теоретичні основи управління інвестиціями на рівнях регіонального регулювання	11.12.2020
II	Методичні основи управління інвестиціями	11.12.2020
III	Удосконалення управління інвестиціями на прикладі Сумської міської територіальної громади	11.12.2020

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:
У розділі 1 студент має дослідити теоретичні та методичні підходи щодо управління інвестиціями на регіональному рівні.

У розділі 2 студент має провести аналіз основних інструментів та методів залучення інвестицій в Україні та Республіці Польща.

У розділі 3 студент має запропонувати комплекс заходів щодо підвищення інвестиційної спроможності Сумської міської територіальної громади.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання _____

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

ПІБ

Завдання до виконання одержав

(підпис)

ПІБ _____

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто теоретичні і методичні основи щодо управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні.

Розглянуто теоретичні засади державного управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні та особливості управління інвестиціями органами місцевого самоврядування. Проведено порівняльний аналіз впровадження інвестиційної політики у Польщі та Україні, у тому числі методів залучення інвестицій шляхом створення індустріальних парків. Проведено оцінку діючої практики управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді, виявлено основні суперечності, що виникають в процесі управління інвестиціями та запропоновано основні напрямки удосконалення даного процесу.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра складає 78 стор., в тому числі 3 таблиці, 17 рисунків, 35 використаних джерел.

Метою роботи є аналіз діючої системи управління інвестиціями на регіональному рівні, вивчення досвіду управління інвестиціями в сусідній країні – Республіці Польща, а також визначення шляхів удосконалення процесом управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді. Відповідно до поставленої мети були вирішені такі *задачі*:

- аналіз теоретичних та методичних підходів щодо управління інвестиціями на регіональному рівні;
- вивчення основних інструментів та методів залучення інвестицій на прикладі Республіки Польща;
- виявлення та обґрунтування комплексу заходів щодо підвищення інвестиційної спроможності Сумської міської територіальної громади.

Предметом дослідження є інструменти та методи залучення та управління інвестиціями на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження є сукупність процесів формування, розвитку і управління регіональною інвестиційною діяльністю.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід. У роботі було використано структурний аналіз та порівняльний аналіз.

Наукова новизна. Визначено та запропоновано основні напрямки удосконалення управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді, в тому числі створення малої системи розподілу на базі індустріального парку.

Ключові слова: ІНВЕСТИЦІЇ, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ПАРК, РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК, АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА РІВНЯХ РЕГІОНАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	9
1.1. Державне управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні в Україні.....	9
1.2. Особливості управління інвестиційною діяльністю в Україні органами місцевого самоврядування	14
1.3. Аналіз управління інвестиційною діяльністю в Сумській області та Сумській міській територіальній громаді.....	18
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ.....	23
2.1. Стимулювання розвитку індустріальних парків як одного з напрямків регіональної політики для залучення інвестицій.....	23
2.2. Залучення інвестицій для вирішення завдань соціально- економічного розвитку громад.....	33
2.3. Порівняльний аналіз управління інвестиційною діяльністю Польщі та України	40
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	52
3.1. Загальна характеристика механізму управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді.....	52
3.2. Основні проблеми управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді.....	61
3.3. Рекомендації у сфері управління інвестиціями в Сумській міській територіальній громаді.....	65
ВИСНОВКИ.....	70
ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74

ВСТУП

Забезпечення економічного зростання є ціллю сталого розвитку будь-якої сучасної країни, міста, громади, адже рівень добробуту населення напряму залежить від економічного розвитку регіону. Беручи до уваги, що економічний розвиток напряму залежить від інвестиційної активності, на сьогодні в світі йде жорстка конкуренція за інвестиційні ресурси.

Інвестиції – це одна з головних складових, що мають вплив на розвиток економіки, сприяють модернізації виробництва, впровадженню інновацій, крім того надають можливість проводити науково-дослідну діяльність та реалізовувати проекти. Інвестиційна привабливість того чи іншого регіону, країни, міста чи громади залежить від багатьох факторів, зокрема від геополітики, наявної сировинної, ресурсної бази, разом з тим, ефективність інвестиційної політики напряму залежить від управління інвестиціями.

Незважаючи на схожість цілей кожної з країн, немає універсальних інструментів здійснення інвестиційної політики. В умовах глобальної конкуренції, економічного дисбалансу, нестабільної світової банківської та фінансової систем, кожна країна повинна виробити власну унікальну інвестиційну політику, направлену на стимулювання внутрішніх та залучення зовнішніх інвестицій.

Існує багато прикладів стрімкого економічного зростання в результаті проведення вдалої інвестиційної політики. Тож передумовою розробки ефективної державної інвестиційної політики є вивчення та аналіз накопиченого світового досвіду, виявлення найбільш значущих методів впливу в цій сфері.

Одним з важливих факторів проведення інвестиційної політики країни – є її збалансованість з урахуванням економічно-соціального розвитку її регіонів. Беручи до уваги впровадження реформи децентралізації, регіони отримують все більше і більше повноважень та самостійності в багатьох сферах, у тому числі під час формування та реалізації інвестиційної політики.

Проте слід зазначити, що як сама інвестиційна політика так і механізм управління та залучення інвестицій на державному та регіональному рівнях значно відрізняються. Механізми, що використовуються на державному рівні управління інвестиціями, в повній мірі не можуть використовуватися на регіональному рівні та як «правові, організаційні та економічні можливості на регіональному рівні більш обмежені порівняно із державним». [1, с. 189].

Метою даної роботи є аналіз діючої системи управління інвестиціями на регіональному рівні, вивчення досвіду управління інвестиціями в сусідній країні – Республіці Польща, а також визначення шляхів удосконалення процесом управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді.

Об'єктом дослідження є сукупність процесів формування, розвитку і управління регіональною інвестиційною діяльністю.

Предметом дослідження – інструменти та методи залучення та управління інвестиціями на регіональному рівні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА РІВНЯХ РЕГІОНАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Державне управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні в Україні

Державне регулювання інвестиційної діяльності є важливим компонентом регіональної системи управління соціально-економічним розвитком. За допомогою ефективного механізму залучення інвестицій та створення сприятливих умов для ведення бізнесу в регіоні досягається головна мета держави – збалансований соціально-економічний розвиток усіх її територіальних одиниць.

Спочатку спробуємо визначитися з поняттям інвестиційної політики. Господарським кодексом України інвестиційна політика визначається як один з основних напрямів економічної політики держави, а отже спрямована на реалізацію стратегічних цілей країни.

Інвестиційна політика – це політика, яка спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним [2, ч. 3 ст. 10].

Тобто інвестиційна політика – це певний механізм впливу на економіку країни, для досягнення першочергових цілей, спрямована та створення сприятливих для інвесторів умов. Даний механізм складається з різних інструментів та методів, від ефективного впровадження яких залежить очікуваний результат.

Під час реалізації будь якої публічної політики, в тому числі і інвестиційної, в умовах глобалізації, різких змін кон'юнктури ринку та стрімкого розвитку технологій слід дуже оперативно реагувати на зміни світової економіки, відслідковувати ефективні методи впливу та пристосовувати їх до національної політики для створення максимально сприятливих умов залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, адже світовий попит на інвестиційні ресурси значно перевищує пропозицію.

Можна сказати, що створення сприятливого інвестиційного клімату – визначальний фактор у проведенні ефективної інвестиційної політики держави. В той самий час це дуже суб'єктивний показник, адже залежить від потреб, вимог та очікувань кожного конкретного інвестора в заданий проміжок часу.

Окрім створення сприятливого інвестиційного клімату, завдяки впровадженню інвестиційної політики, держава може визначати основні напрямки залучення інвестицій, які залежать від потреб та стану економіки країни, а також стимулювати інвестування саме в них.

Для стимулювання інвестиційної активності, держава звертається до різних методів, форм та інструментів [3, с. 325]:

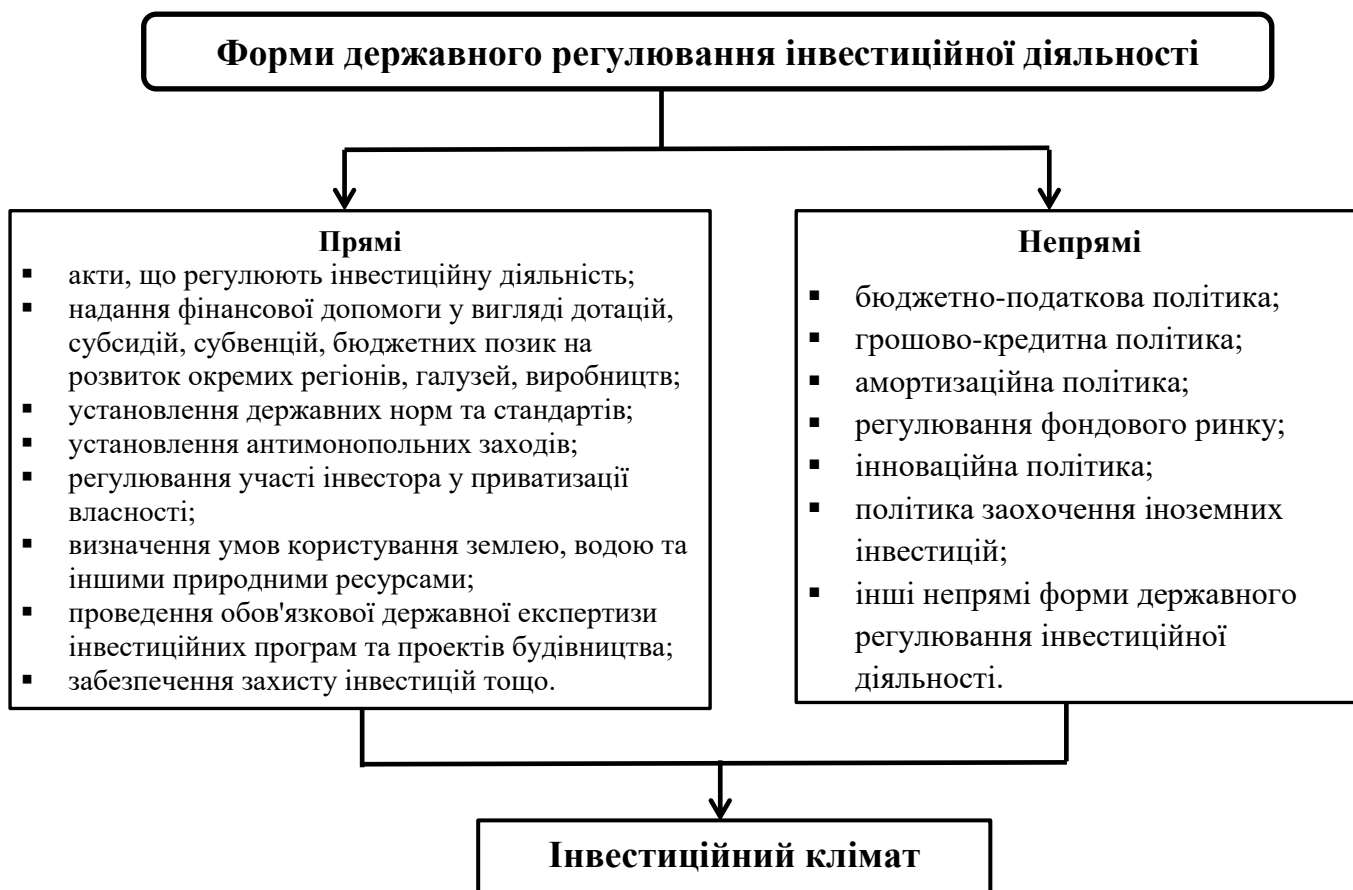

Рисунок 1.1. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» «державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевого бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності» [4, ст.11].

Відповідно до ст. 12 даного Закону визначено, «державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності» [4, ст. 12].

Регулювання інвестиційною діяльністю здійснюється, у тому числі, у формі проведення державної експертизи інвестиційних проектів. Але дана експертиза здійснюється тільки у разі реалізації інвестиційного проекту за

рахунок державної підтримки. В інших випадках можливості державних органів є обмеженими.

Контроль з боку держави за здійсненням іноземних інвестицій здійснюється у формі отримання статистичної звітності від підприємств з іноземними інвестиціями «про здійснення іноземних інвестицій відповідно до законодавства» [5], що визначено у ст. 15 Закону України «Про режим іноземного інвестування».

На сьогодні повноваженнями з формування та реалізації інвестиційної політики наділені органи державної влади центрального рівня. Зокрема органи державного управління загальної компетенції, для яких повноваження з питань регулювання інвестиційною діяльністю є лише частиною загальних повноважень, такі як Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Антимонопольний комітет України, Державна служба фінансового моніторингу України, Служба безпеки України, місцеві державні адміністрації, а також консультативно-дорадчі органи у сфері інвестиційної діяльності – Офіс із залучення і підтримки інвестицій (UkraineInvest) та Національна інвестиційна рада при Президентові України [6, с. 68-69].

Декілька років поспіль документом, що визначає основні напрямки розвитку України є Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. Однією з оперативних цілей, направленою на досягнення стратегічної цілі «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів» є підвищення інвестиційної привабливості територій та підтримка залучення інвестицій. Варто зазначити, що завдання на виконання даної цілі у даній стратегії суттєво відрізняються від завдань попередньої Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, їх перелік розширено та направлено на виявлення та формування галузевих пріоритетів на основі конкурентних переваг регіонів.

Визначаючись з поняттям інвестиційної політики регіону можна сказати, що «це діяльність, спрямована на виконання узгодженої з державою стратегії

по залученню інвестицій в економіку регіону, комплекс заходів, у результаті якого очікується покращення основних соціальних-економічних параметрів регіону» [7, с. 94].

В той самий час вітчизняне законодавство не сприяє виробленню регіональної інвестиційної політики, адже регіони на місцевому рівні не можуть кардинально вплинути на процес залучення іноземних та вітчизняних інвестицій.

Розглянемо більш докладно діючу систему органів державного управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні (регіонами будемо вважати адміністративні області України).

На обласному рівні питаннями формування регіональної інвестиційної політики займаються **обласні ради**, в тому числі постійні комісії рад з питань інвестиційної діяльності, а також структурні підрозділи виконавчих апаратів обласних рад. Варто зазначити, що не у всіх обласних радах створені такі комісії або відповідні структурні підрозділи виконавчих апаратів обласних рад, що займаються питаннями залучення інвестицій.

Відповідно до Закону України “Про місцеві державні адміністрації”, регулювання інвестиційної на регіональному рівні здійснюють **обласні державні адміністрації**, що належать до системи органів виконавчої влади в Україні та безпосередньо впливають на інвестиційний процес у регіоні через залучення державних інвестицій; розроблення і реалізацію програм розвитку інвестиційної діяльності; внесення пропозиції про створення спеціальних (вільних) економічних зон; відбір інвестиційних проектів для реалізації на території регіону; створення максимально сприятливих умов для інвесторів; розгляд інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки; сприяння в отриманні дозвільних документів для реалізації інвестиційного проекту; вирішення інших поточних питань реалізації цих проектів [8].

Відповідно Закону України «Про засади державної регіональної політики» та постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку» від 11.02.2016

№ 258 в областях створюються **Агенції (агентства) регіонального розвитку**. Це неприбуткові не бюджетні установи, що мають стати так званими “посередниками” між бізнесом, органами влади різних рівнів та громадськістю. Основним завданням агенцій повинна бути допомогою місцевій владі втілювати регіональну стратегію розвитку. Агенції можуть бути засновані обласними державними адміністраціями, обласними радами та неурядовими організаціями. Але при цьому в кожній області може бути утворена лише одна агенція.

«Така агенція працюватиме як офіс з надання консультацій щодо підготовки та реалізації програм і проектів регіонального розвитку та загалом сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіону [9]. Відповідно до даної Постанови, агенції регіонального розвитку мали б шукати інвесторів, готувати пропозиції щодо поліпшення інвестиційного клімату, здійснювати діяльність з промоції регіону в Україні та за її межами, крім того результатом діяльності агенцій повинні бути стратегії та програми розвитку відповідних територій. Метою їх діяльності має бути не тільки сприяння підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, залучення інвестиційних та кредитних ресурсів, міжнародної технічної допомоги, а також створення сприятливих умов для розвитку території.

1.2. Особливості управління інвестиційною діяльністю в Україні органами місцевого самоврядування

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування», «місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст» [10, ч. 2, ст. 2].

Місцеве самоврядування почало активно розвиватись в Україні з переходом до ринкової економіки і знаходиться в стані глибоких перетворень.

Серед безлічі проблем, що стримують його розвиток, найбільш значущими є фінансово-економічні проблеми, адже місцеве самоврядування – це не тільки право, а й реальна здатність територіальних громад самостійно і під свою відповідальність вирішувати питання місцевого значення.

Для реалізації цієї функції органи місцевого самоврядування повинні мати в своєму розпорядженні необхідні фінансові та матеріальні ресурси. Принцип достатності власних коштів – неодмінна умова здійснення місцевого самоврядування.

На сучасному етапі численні органи місцевого самоврядування відчувають значний дефіцит необхідних матеріальних і фінансових ресурсів для виконання ними своїх обов'язків. Це негативно впливає на інвестиційну діяльність органів місцевого самоврядування, обмежує їх інвестиційні можливості, дає змогу розглядати їх лише як умовно-потенційних інвесторів.

Інвестиційний потенціал місцевого самоврядування знаходиться в безпосередньому взаємозв'язку зі зміцненням матеріально-технічної бази територіальних громад, створенням матеріальних передумов місцевого самоврядування, при цьому в питаннях фінансового забезпечення місцевого самоврядування потрібно орієнтуватися не на надання територіальним громадам фінансової допомоги, а на створення їх власної фінансово-економічної бази, достатньої для реалізації місцевими органами влади своїх функцій, обумовлених публічно-правовою сутністю місцевого самоврядування, типом своєї діяльності, вирішуваних ними завдань.

Регулювання органами місцевого самоврядування інвестиційної діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень, передбачає:

- створення в муніципальних утвореннях сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень;
- пряму участь органів місцевого самоврядування в інвестиційній діяльності, що здійснюється у вигляді капітальних вкладень.

Створення в муніципальних утвореннях сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень, здійснюється шляхом:

- встановлення суб'єктам інвестиційної діяльності пільг зі сплати місцевих податків;
- захисту інтересів інвесторів;
- надання суб'єктам інвестиційної діяльності пільгових умов користування землею та іншими природними ресурсами, які знаходяться в муніципальній власності, що не суперечать чинному законодавству;
- розширення використання коштів населення та інших позабюджетних джерел фінансування житлового будівництва і будівництва об'єктів соціально-культурного призначення.

Пряма участь органів місцевого самоврядування в інвестиційній діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень, відбувається шляхом:

- розроблення, затвердження і фінансування інвестиційних проектів, здійснюваних муніципальними утвореннями;
- розміщення коштів місцевих бюджетів для фінансування інвестиційних проектів у порядку, передбаченому законодавством України про розміщення замовлень на поставки товарів, виконання робіт, надання послуг для державних і муніципальних потреб. Розміщення зазначених коштів здійснюється на основі вчасного повернення зі сплатою відсотків за користування ними в розмірах, визначених нормативними правовими актами про місцеві бюджети, або на умовах закріплення в муніципальній власності відповідної частини акцій створюваного акціонерного товариства, які реалізуються через певний термін на ринку цінних паперів із спрямуванням виручки від реалізації в доходи місцевих бюджетів;
- проведення експертизи інвестиційних проектів відповідно до вітчизняного законодавства;
- випуску муніципальних позик відповідно до чинного законодавства;

– залучення в інвестиційний процес тимчасово призупинених і законсервованих будівництв і об'єктів, що знаходяться у власності в місцевих органах влади.

Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень гарантують усім суб'єктам інвестиційної діяльності:

- забезпечення рівних прав при здійсненні інвестиційної діяльності; – гласність в обговоренні інвестиційних проектів;
- стабільність прав суб'єктів інвестиційної діяльності.

Важливим аспектом активізації інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування є участь у ній громадян, населення територіальних громад. Залучення фінансів домашніх господарств в якості інвестиційних ресурсів, їх інвестування у виробничу і соціальну інфраструктуру є потенційним, багатоаспектним, позитивним фактором. Такими інвестиціями міг би поповнюватися властивий практично всім територіальним громадам дефіцит власних фінансових ресурсів, створювались додаткові стимули для участі населення в місцевому самоврядуванні.

Інвестуючи свої кошти в місцеве господарство, населення територіальних громад було б більшою мірою зацікавленим в належному його функціонуванні і розвитку.

Активізація інвестиційної діяльності в муніципальних утвореннях зміцнить економічне становище підприємств, дасть змогу збільшити кількість суб'єктів малого та середнього бізнесу на певній території, що, своєю чергою, допоможе досягти сталого соціально-економічного розвитку, а відтак призведе до підвищення рівня життя населення.

1.3. Аналіз управління інвестиційною діяльністю в Сумській міській територіальній громаді

Сумська міська територіальна громада є об'єднаною територіальною громадою обласного значення, з адміністративним центром у м. Суми, розташована, відповідно, у Сумській області.

Тому для аналізу управління інвестиційною діяльністю в Сумській міській територіальній громаді необхідно розглядати як державні так і місцеві органи влади.

У Сумській обласній державній адміністрації забезпеченням реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності займається Департамент економічного розвитку і торгівлі, у структурі якого функціонує Управління регіонального економічного розвитку, у складі Управління функціонує відділ інвестиційної діяльності. Згідно з Положенням про Департамент економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації Департамент відповідно до покладених на нього завдань:

- розробляє та організовує реалізацію заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату;
- координує здійснення інвестиційної діяльності на території області;
- готує пропозиції щодо:
 - ✓ погодження інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки;
 - ✓ надання за рахунок коштів місцевого бюджету державної підтримки суб'єктам інвестиційної діяльності, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки;
 - ✓ створення і забезпечення функціонування спеціальних економічних зон, запровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку [11, п.5].

Крім того, у 2015 році, з метою сприяння залученню інвестицій в економіку області, налагодження ефективної співпраці органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у створенні умов для діяльності

інвесторів, розв'язання проблем, що виникають при реалізації інвестиційних проектів, утворено постійно діючий консультативно-дорадчий орган при голові Сумської обласної державної адміністрації – Регіональну інвестиційну раду.

Основними завданнями Регіональної інвестиційної ради є:

- участь у формуванні привабливого інвестиційного іміджу Сумської області та поліпшенні умов діяльності інвесторів;
- налагодження ефективної взаємодії територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо забезпечення оперативного розгляду питань, пов'язаних з реалізацією інвестиційних проектів на території області;
- сприяння відповідно до чинного законодавства суб'єктам інвестиційної діяльності в проходженні погоджувальних та дозвільних процедур при реалізації інвестиційних проектів в оптимальні терміни;
- сприяння у межах повноважень вирішенню спорів між інвесторами та органами влади, надання пропозицій щодо шляхів їх врегулювання;
- надання потенційним інвесторам консультацій щодо можливостей залучення інвестицій та порядку проходження дозвільних процедур;
- вивчення проблемних питань, що стримують процес інвестування в області, та надання пропозицій щодо шляхів врегулювання [12].

Формою роботи ради є засідання, що скликаються її головою в разі потреби, у міру надходження від суб'єктів інвестиційної діяльності інвестиційних ідей, пропозицій, проектів, а рішення ради, прийняті в межах її компетенції, обов'язкові для розгляду органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, розташованими на території Сумської області.

Також з метою промоції інвестиційного потенціалу Сумської області на офіційному веб-сайті Сумської обласної державної адміністрації розміщується та постійно оновлюється інформація про інвестиційні проекти та вільні земельні ділянки для інвестування. Тут подається інформація щодо створених на Сумщині індустріальних парків, земельних ділянок для реалізації

інвестиційних проектів (ділянки типу “greenfield”), земельних ділянок і територій, де раніше розміщувалися виробничі приміщення та об’єкти незавершеного будівництва (ділянки типу “brownfield”); інвестиційних проектів тощо. Також на даному електронному ресурсі розміщено інвестиційну мапу Сумщини, розроблену Сумською обласною державною адміністрацією.

На рівні Сумської області питаннями формування регіональної інвестиційної політики займається Сумська обласна рада, у тому числі постійна комісія ради з питань бюджету, соціально-економічного розвитку, інвестиційної політики, міжнародного та міжрегіонального співробітництва.

Зокрема до основних напрямків діяльності цієї комісії Ради, належать:

- вивчення доцільності надання пільг, згідно з чинним законодавством, окремим підприємствам, установам та організаціям, вносить відповідні висновки і рекомендації Раді;
- розгляд пропозицій та підготовка рекомендацій щодо інвестиційних проектів, розробка заходів щодо вишукування можливостей і нових джерел залучення додаткових надходжень до обласного бюджету;
- участь у формуванні та розробці стратегічних напрямків економічної і соціальної політики в області;
- вивчення питання щодо ефективного використання виробничо-технічного, економічного потенціалу області;
- розгляд програм та заходів щодо створення сприятливих інвестиційних умов в області, інноваційно-інвестиційних проектів, підготовка з цих питань висновків, рекомендацій, доповідей для подальшого розгляду на сесіях [12].

В той самий час, незважаючи на те, що у структурі виконавчого апарату Сумської обласної ради є відділ з питань міжнародного співробітництва та інвестицій, в основні завдання даного відділу не входять питання, пов’язані регулюванням інвестиційної діяльності.

Органом місцевого самоврядування Сумської міської територіальної громади є Сумська міська рада. З початком реформи децентралізації, у 2014 році в структурі виконавчих органів Сумської міської ради у Департаменті

фінансів, економіки та бюджетних відносин створено відділ фінансів виробничої сфери та інвестиційної діяльності з включенням до його структури сектору інвестицій. А за два роки, сектор інвестицій стає повноцінним відділом, а «інвестиції» з'являються у назві Департаменту (Департамент фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради).

На сьогодні серед основних завдань Департаменту є формування іміджу м. Суми як інвестиційно - привабливого міста шляхом поширення інформації про його науковий, економічний та інвестиційний потенціал в Україні та за її межами.

А до основних завдань відділу інвестицій та зовнішнього партнерства відноситься, зокрема:

- здійснення аналітичної та організаційної роботи у сфері залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій в інтересах територіальної громади міста;
- координація діяльності структурних підрозділів Сумської міської ради у питаннях залучення та використання коштів інвесторів;
- цільовий пошук та встановлення контактів з потенційними інвесторами, організаціями, представниками альтернативних джерел фінансування;
- формування іміджу м. Суми як інвестиційно привабливого міста шляхом поширення інформації про його науковий, економічний та інвестиційний потенціал в Україні та за її межами;

Крім того, відділ інвестицій та зовнішнього партнерства відповідно до покладених на нього завдань:

- вивчає, узагальнює та готує пропозиції щодо впровадження передового зарубіжного досвіду в сфері інвестиційної діяльності та зовнішнього партнерства;
- інформує суб'єкти господарювання, територіальну громаду м. Суми щодо проведення міжнародних заходів, грантових програм, надає їм консультаційну допомогу щодо участі в таких заходах;
- координує роботу виконавчих органів, комунальних підприємств Сумської міської ради щодо залучення інвестиційних ресурсів на реалізацію

проектів соціально-економічного розвитку міста, у тому числі від міжнародних фінансових організацій;

- сприяє поширенню інформації щодо експортних можливостей та інвестиційних пропозицій підприємств міста за межами України;

- приймає участь у розробці та узагальненні пропозицій щодо поліпшення норм діючого законодавства, аналізує проекти нормативно-правових актів з питань, що відносяться до компетенції Відділу;

- готує та надає центральним органам виконавчої влади, структурним підрозділам облдержадміністрації інформацію щодо об'єктів, фінансування яких пропонується здійснювати за рахунок залучених коштів.

Також відділ інвестицій та зовнішнього партнерства під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими виконавчими органами Сумської міської ради, підприємствами, установами, організаціями, управлінням Державної казначейської служби України у м. Сумах Сумської області, відповідними структурними підрозділами Сумської обласної державної адміністрації.

Тож можемо сказати, що у Сумській області відповідальним за управління інвестиційним кліматом на регіональному рівні є Департамент економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації, а формуванню іміджу м. Суми як інвестиційно – привабливого сприяє Департамент фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

2.1. Стимулювання розвитку індустріальних парків як одного з напрямків регіональної політики для залучення інвестицій

Залежність економічного розвитку від обсягу залучених інвестицій прослідковується не тільки на державному, а і на регіональному рівнях розрізі. Порівняння обсягу залучених прямих іноземних інвестицій з рівнем безробіття та випуском ВВП на 1 особу по різних областях України показало, що практично у всіх регіонах, куди надходять значні ПІІ рівень безробіття менше середнього по Україні (9,1%) в той самий час ВВП на одну особу вище. Це ще раз доводить, що залучення інвестицій – важлива складова у досягненні сталого економічного розвитку.

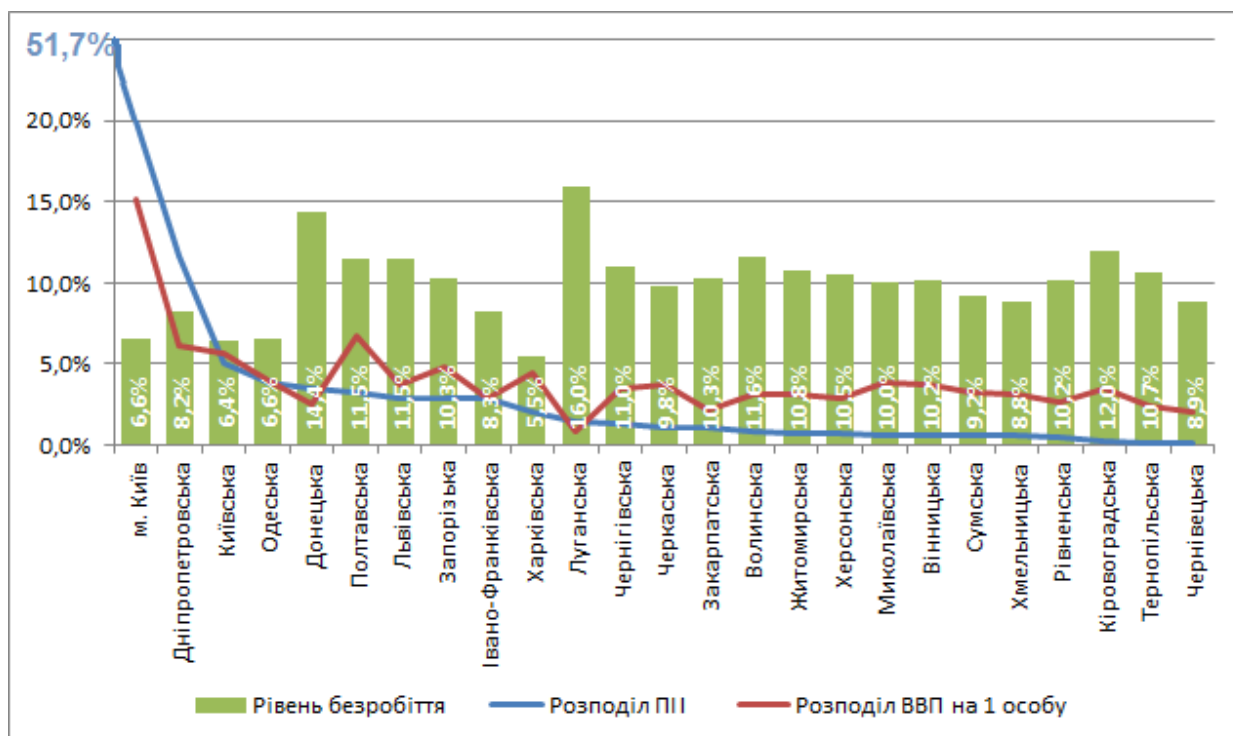

Рисунок 2.1. Показники сталого економічного розвитку по регіонам України відповідно до статистичних даних за 2018 рік [13]

Як вже зазначалося вище, головною метою держави є збалансований соціально-економічний розвиток усіх її територіальних одиниць. В той самий час, відповідно до статистичних даних, станом на 2019 рік регіони України значно відрізняються за обсягами надходжень прямих іноземних інвестицій (Рисунок 2.2).

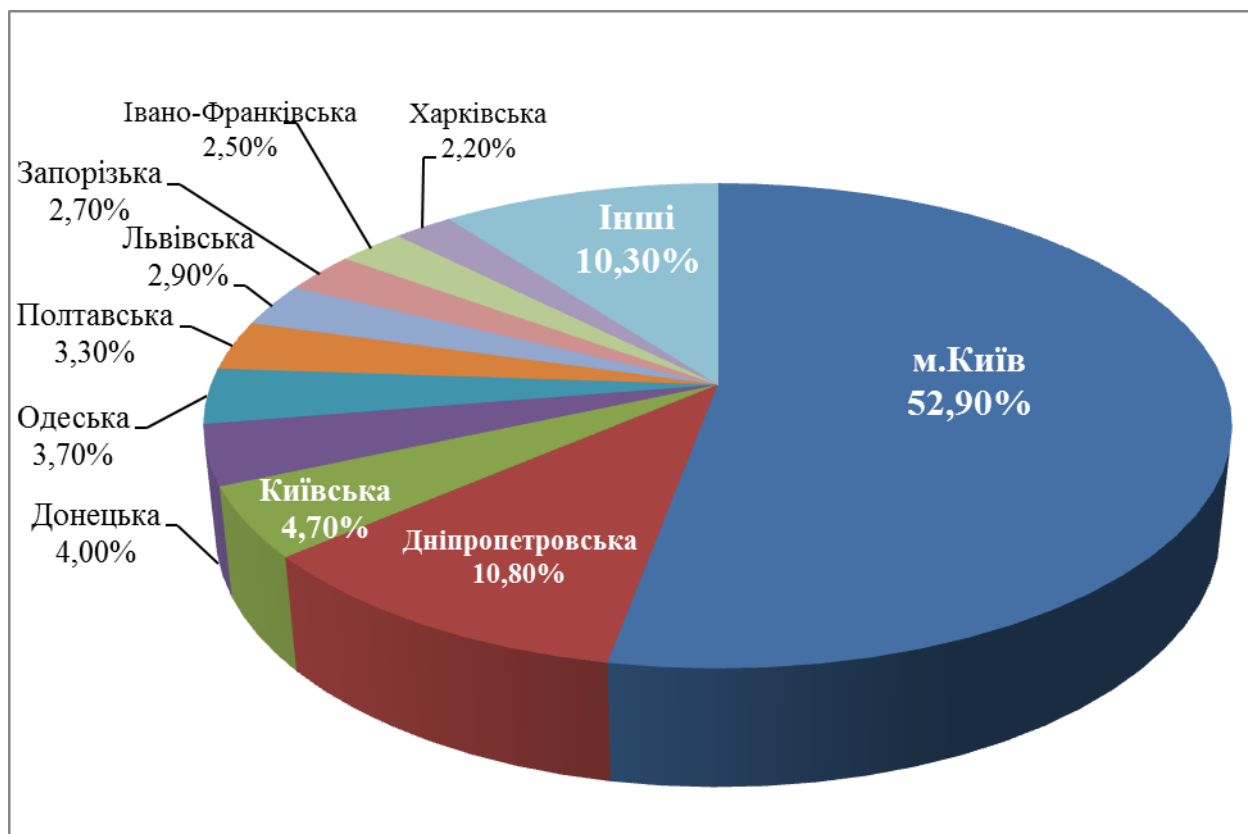

Рисунок 2.2. Розподіл прямих іноземних інвестицій по регіонах України [14]

Оцінюючи розподіл прямих інвестицій по регіонах України бачимо, що залучення ПІІ в м. Києві в 4,9 рази перевищує показник Дніпропетровської області, яка стоїть на другому місці в рейтингу. А при порівнянні м. Києва з регіоном-аутсайдером, наприклад Тернопільською областю, отримуємо величезну різницю в 370 разів. Великі обсяги надходження іноземних інвестицій в м. Київ пояснюються ефектом столичного максимуму. Він включає такі показники, як: вигідність географічного положення, економічний і політичний стан, адміністративний статус міста, розміщення великої кількості офісів і філіалів багатьох відомих підприємств і організацій тощо. Але така

різниця недопустима, тож на державному рівні необхідно якнайскоріше прийняти заходів до скорочення такого розриву.

Якщо звернутися до світового досвіду можемо зауважити, що досить важливим, проте недооціненим механізмом інвестиційної політики України залишаються індустріальні (промислові) парки. Саме такі «точки зростання» можуть стати інструментом вирівнювання регіонального дисбалансу у залученні інвестицій.

У 2012 році Україна вирішила звернутися до даного інструменту та прийняла закон «Про індустріальні парки». Даним законом вже було визначено пріоритетні галузі – переробна промисловість та науково-дослідна діяльність. Але, на відміну від сусідньої Польщі, де були конкретно названі види економічної діяльності, які є пріоритетними для розвитку у державі, в Україні все ж таки залишилась невизначеність з пріоритетами. Тим не менш даний закон вже визначає індустріальний парк (ІП) як земельну ділянку облаштовану інженерно-транспортною структурою, при цьому облаштування покладається на ініціатора створення даного ІП або його керуючу компанію.

Ініціатором може бути «орган державної влади, орган місцевого самоврядування,..., а також юридична або фізична особа» (ініціатор повинен мати закону право чи повноваження розпорядження землею) [15, ст. 1]. Але, на відміну від Польщі, спеціальної державної програми на розвиток чи облаштування ІП в Україні не має.

Тож коли інвестор розглядає Україну як потенційний майданчик для інвестицій, звичайно він порівнює умови які надаються іншими учасниками ринку інвестицій. Поки що Україна має тільки одну перевагу серед інших сусідніх країн – це досить низький рівень оплати праці, в тому числі висококваліфікованих фахівців. Але останніми роками, через масову трудову міграцію, в деяких галузях і Україні експерти відзначають кадровий голод, та і середня заробітна плата з року в рік підвищується.

Отже інвестору треба оцінити рівень своїх витрат на започаткування бізнесу та період окупності своїх інвестицій. І якщо в багатьох країнах, в

індустріальних парках він одразу отримає готову ділянку з усіма необхідними комунікаціями, готову для будівництва виробництва, то в Україні, на облаштування ділянки у інвестора піде не тільки значна сума коштів, а ще й досить багато часу, тож окупність проекту може бути тривалішою.

Проаналізувавши пропозиції індустріальних парків України з досвідом інших країн, які успішно залучають інвестиції в індустріальні парки, можна відзначити, що всі успішні індустріальні парки пропонують своїм учасникам підготовлені промислові майданчики. В той час як вітчизняні парки здебільшого створюються на ділянках типу «greenfield». Облаштування об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури – досить важкий фінансовий тягар для як для ініціаторів створення так і для керуючих компаній індустріальних парків.

На даний момент фінансування облаштування індустріальних парків за рахунок коштів державного бюджету може здійснюватися, зокрема, відповідно до частини другої статті 241 і частини першої статті 97 Бюджетного кодексу України (в тому числі за кошти державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР), цільових субвенцій).

Відповідно до Порядку підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку та проектів - переможців «Всеукраїнського громадського бюджету», що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 196, необхідною умовою спрямування коштів ДФРР є фінансування тих інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті, зокрема, створення інфраструктури індустріальних парків, і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних регіональних стратегіях розвитку.

Також, одним із критеріїв відбору інвестиційних програм і проектів, що можуть фінансуватись за кошти ДФРР, є наявність затвердженої в установленому законодавством порядку проектної документації для проектів

будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт). В той самий час, якщо таке фінансування матиме ознаки державної допомоги, воно має здійснюватися з урахуванням Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Неузгодженість у законодавстві механізму фінансування облаштування індустріальних парків стає перешкодою на шляху розвитку індустріальних парків України.

У листопаді цього року Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України зареєстровано Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» щодо удосконалення засад їх створення та функціонування». Даний проект передбачає наступні зміни:

- ініціатор створення та керуюча компанія зобов'язані забезпечити приєднання індустріального парку до інженерних мереж відповідно до умов договору про створення та функціонування індустріального парку;

- включення до Закону положення про те, що за кошти державного і місцевих бюджетів надається цільове фінансування для створення інфраструктури індустріальних парків, приєднання їх до інженерних мереж, будівництво об'єктів транспортної інфраструктури;

- включення до Закону положення про те, що для забезпечення надання державної допомоги суб'єктам індустріальних парків, її сталості та прогнозованості, відповідні надавачі державної допомоги приймають і реалізують програми державної допомоги, в тому числі довгострокові, відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Хочеться відмітити, що Україна має певний прогрес у підвищенні свого інвестиційного потенціалу. Уявлення про інвестиційну привабливість певної країни в основному формується на основі міжнародних рейтингів. Зокрема, до найбільш відомих міжнародних рейтингів відноситься рейтинг Світового банку «Doing Business». За результатами щорічного моніторингу прогресу України у

вдосконаленні своєї інвестиційної політики ми бачимо, що протягом останніх років інвестиційний клімат має ознаки поліпшення (Рисунок 2.3.).

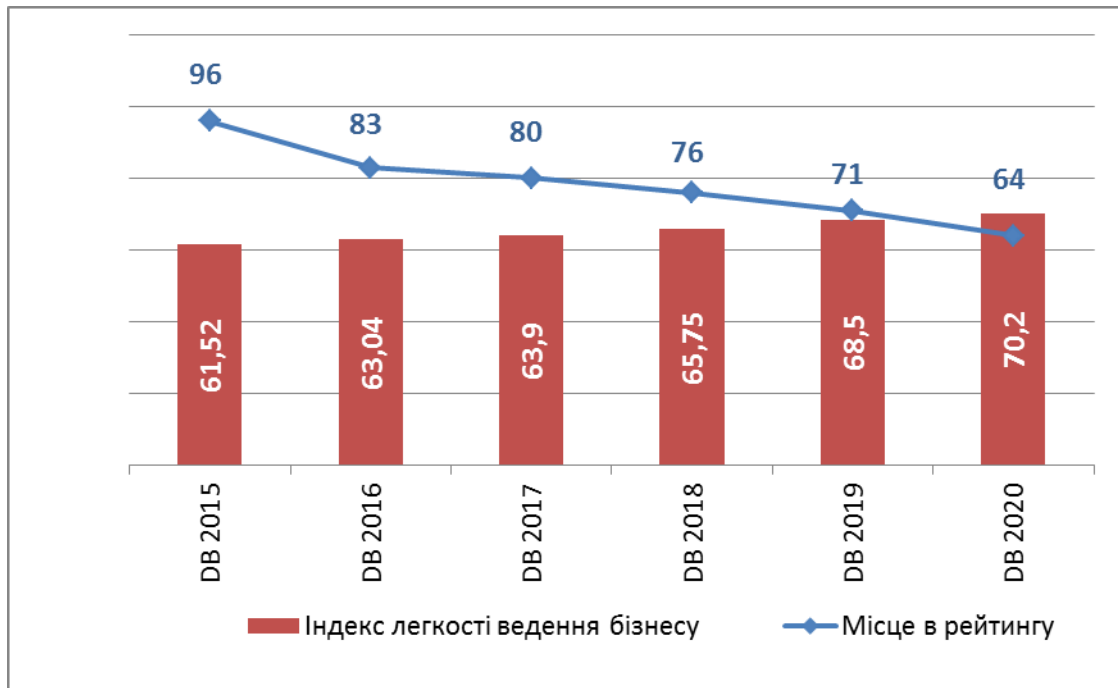

Рисунок 2.3. Динаміка індексу легкості ведення бізнесу в Україні за оцінками Світового банку «Doing Business» [16].

Цей показник складається з багатьох компонентів, один з яких - «Під'єднання до електричних мереж». Це чи не найуразливіший показник, який значно погіршує загальний рейтинг України.

Таблиця 2.1.

Динаміка показника «Під'єднання до електричних мереж» в Україні за методикою «Doing Business 2016-2020»

Показники	DB-16	DB-17	DB-18	DB-19	DB-20
Місце в рейтингу	137	130	128	135	128
Індекс (0-100)	54,84	58,45	58,8	59,17	62,5
Процедури, кількість	5	5	5	5	5
Тривалість, дні	263	281	281	281	267

Продовження Таблиці 2.1.

Витрати (% від середнього річного доходу)	795,3	637,6	525,2	402,5	353,2
Індекс надійності електропостачання та прозорості тарифів (0-8)	5	6	6	6	7

Наприклад прогнозується, що у 2020 році для приєднання приміщення до електромережі (орієнтовно на відстані 150 м від точки підключення до електромереж, потужність підключення 140 кВт), суб'єкту господарювання в Україні необхідно витрати 267 днів, тоді як в Чехії на це піде 58 днів, в Туреччині – 34 дні, в Німеччині – 28 днів (Рисунок 2.4).

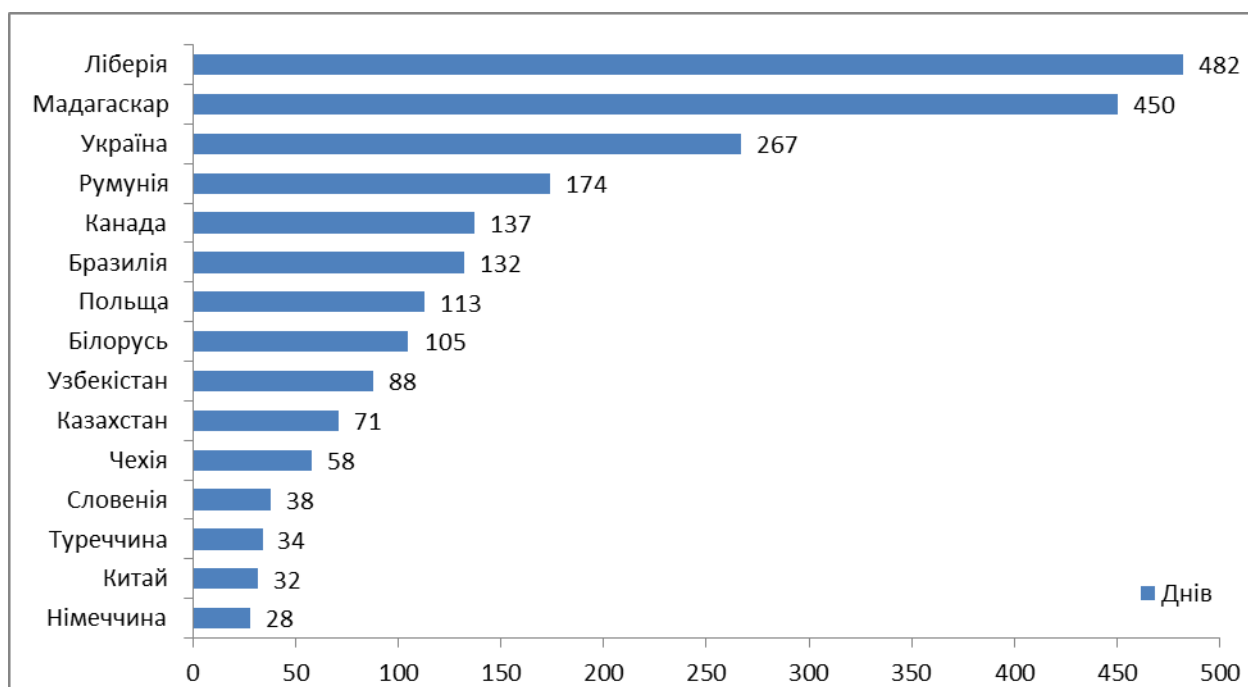

Рисунок 2.4. Строк підключення до електромереж в країнах світу у 2020 р. [16]

Окрім тривалості, в Україні досить велика вартість такого підключення. За оцінками укладачів звіту «Doing Business», вона становитиме 353% від рівня середнього річного доходу на душу населення (% of income per capita), в той самий час як в Грузії – 145%, Білорусії – 84%, Німеччині – 37%, Чехії – 23%, а в Польщі – 16% (Рисунок 2.5.).

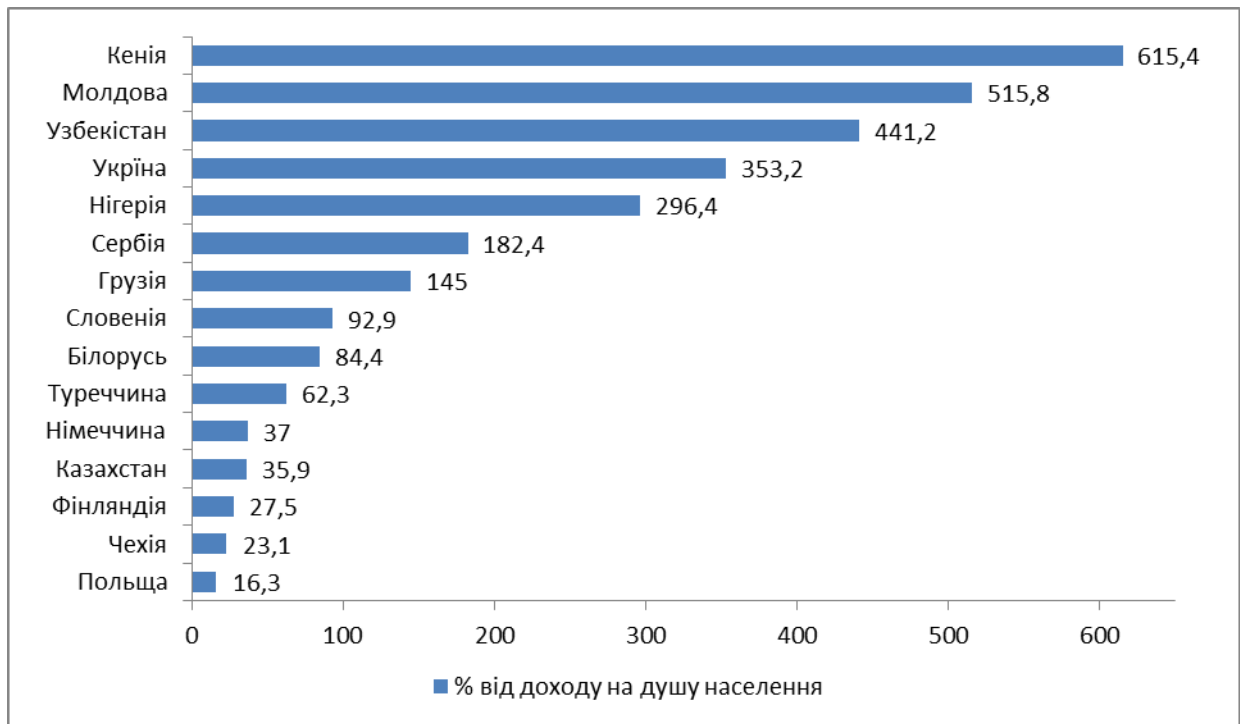

Рисунок 2.5. Вартість підключення до електромереж в країнах станом на 2017 р. [16]

Таким чином, підключення до електромереж в Україні є однією з найбільш витратних статей та потребує набагато більше часу в порівнянні з більшістю інших країн світу.

Аналогічна ситуація з підключенням до інших інженерних мереж. Неefективна модель приєднання до інженерних мереж в Україні є одним з найбільших інвестиційних бар'єрів, який суттєво погіршує інвестиційний клімат та гальмує розвиток індустріальних парків.

Ми бачимо, що останнім часом в світовій практиці державне стимулювання не обмежується наданням інфраструктури. У боротьбі за інвестиційні ресурси, країни застосовують різноманітні стимули та надають значні преференції учасникам індустріальних парків як на місцевому так і на загальнонаціональному рівнях. Це може бути звільнення від податків, кредитування за пільговими ставками, субсидіювання оренди, тарифів на електро- та водопостачання, спрощення регуляторних процедур (робота за принципом єдиного вікна) тощо.

Щодо преференцій учасників індустріальних парків в українських індустріальних парків, їх не так багато. Відповідно до Закону України «Про індустріальні парки» учасники індустріального парку звільняються від оподаткування митом при ввезенні на митну територію України:

- устаткування, обладнання та комплектуючих до них, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, які ввозяться учасниками індустріальних парків для здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків.

Крім цього, за рішенням міської ради учасникам індустріального парку можуть передбачатися пільги при сплаті місцевих податків і зборів, зокрема з плати за землю та податку на нерухомість.

Неодноразово на загальнодержавному рівні піднімали питання більш активного стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні, зокрема із застосуванням податкових та митних стимулів. Так у 2016-2018 роках розглядалися законодавчі пакети змін до Податкового та Митного кодексу України [17, 18] в яких пропонувалося запровадити податкові та митні інвестиційні стимули для нових вітчизняних виробництв через механізм індустріальних парків, серед яких:

– звільнення на 5 років від податку на прибуток та на наступні 5 років половинна ставка (9%) і лише за умови реінвестування цих коштів у розвиток виробництва;

– звільнення від ввізного мита на обладнання та устаткування для облаштування та здійснення господарської діяльності в межах індустріального парку (ІП);

– розстрочка на 5 років імпортного ПДВ на обладнання та устаткування для облаштування та здійснення господарської діяльності в межах ІП;

– можливість отримання фіскальних стимулів з податку на нерухоме майно, земельного податку та орендної плати за користування земельною ділянкою державної чи комунальної форми власності, на якій створено ІП, за рішенням місцевої влади.

Дані законопроекти 2554а-д та 2555а-д містили чіткі норми прямої дії:

- здійснення профільної виробничої та науково-дослідницької діяльності;
- легальну зайнятість – учасник ІІ повинен найняти щонайменше 30 співробітників;
- середню зарплату не менше 3-х мінімальних.

Нажаль дані законопроекти після прийняття за основу у першому читанні та підготовки до другого читання так і не були розглянуті Верховною Радою.

Щоразу новий уряд обіцяє розробити нові програми для індустріальних парків, неодноразово порушувалося питання податкових інструментів стимулювання розвитку індустріальних парків, але, нажаль з 2012 року з моменту прийняття Закону України «Про індустріальні парки» реальних змін не відбулося.

Як наслідок, хоча на сьогодні в Україні до Реєстру індустріальних (промислових) парків МЕРТ і включено вже 43 парки, проте лише у 23 індустріальних парках вибрано керуючі компанії, а тільки у 7 індустріальних парках є учасники (всього 8 учасників).

Ініціаторами створення індустріальних парків здебільшого стають органи місцевого самоврядування. На сьогодні, в Реєстр включено тільки 12 індустріальних парків, ініціаторами створення яких є суб'єкти господарювання (з них створення одного індустріального парку ініційоване 4 юридичними особами) та 1 індустріальний парк ініційований органом місцевого самоврядування спільно з юридичною особою.

Надалі в Україні необхідно докласти набагато більших зусиль, щоб створити рівні умови для інвесторів у порівнянні з країнами-конкурентами, де існує можливість залучати кредити під 2% річних, де вже є мережі індустріальних парків та вільні економічні зони з податковими канікулами та преференціями, де новим інвесторам і роботодавцям надають бюджетні компенсації за створення робочих місць до 50% їх капітальних витрат, де промисловцям з 30-відсотковою знижкою до ринкової вартості продають

електрику та газ, де внутрішні виробники надійно захищені від сірого імпорту, де земля під виробництво надається практично на безоплатній основі.

Безперечно, вирівнювати конкурентні умови щодо залучення промислових інвестицій відносно інших країн можливо різними інструментами. Один із них полягає у тому, щоб змінювати інвестиційні умови одразу в масштабі усієї країни для всіх галузей або для окремої галузі. Інший – у тому, щоб створювати «точки зростання», як ті ж індустріальні парки. Останній підхід («точки зростання») відрізняється від першого тим, що він: більш "сфокусований" на розвиток, адже в парках стимулюється тільки найкорисніша для країни виробнича та науково-дослідна діяльність, а не торгівля чи видобуток корисних копалин.

На користь обрання стратегії промислового розвитку через індустріальні парки свідчить також те, що вони являють собою інструмент економічної політики горизонтального впливу, де інвестиційні стимули передбачені не для якоїсь окремої галузі, а для усієї переробної промисловості (крім виробництва алкоголю і тютюнових виробів), науково-дослідної діяльності та діяльності в сфері ІТ.

2.2. Залучення інвестицій для вирішення завдань соціально-економічного розвитку громад

Беручи до уваги, що на місцях краще розуміють локальні проблеми й ефективніше можуть використати кошти на їх вирішення, в Україні започатковано реформу децентралізації, яка передбачає передачу від центральної влади органам місцевого самоврядування не тільки повноважень, а і фінансів на їх реалізацію та відповідальності за їх виконання.

Одним із завдань, які ставилися перед даною реформою, було досягнення територіальними громадами високого рівня фінансової спроможності при вирішенні питань місцевого значення. В той самий час, щоб бути

спроможними вирішувати усі місцеві питання і нести за це відповідальність Органам місцевого самоврядування (ОМС) необхідно мати достатньо коштів.

Саме тому для ОМС актуальною є потреба пошуку джерел та ефективних механізмів фінансування проектів для вирішення завдань соціально-економічного розвитку [19].

Відповідно до бюджетного законодавства, проекти соціально-економічного розвитку громади фінансуються за рахунок її бюджету розвитку. У свою чергу наповнення бюджету розвитку за рахунок власних доходів громади напряду залежить від її економічного розвитку [20, 21].

Отже громади можуть стати заручниками ситуації, що незадовільний поточний економічний стан унеможливорює майбутній розвиток. Тож, отримавши самостійність, перед громадами постає питання посилення їх фінансової спроможності і залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації проектів розвитку.

Із основних шляхів залучення додаткових фінансових ресурсів до бюджету громад можна віднести наступні:

- залучення коштів Державного фонду регіонального розвитку для фінансування проектів розвитку (ДФРР);
- надходження від продажу та оренди землі або нерухомості, що перебувають у комунальній власності;
- отримання додаткових надходжень у вигляді процентних доходів;
- залучення міжнародної технічної допомоги;
- місцеві запозичення.

Більш детально я хочу зупинитися на останніх двох інструментах. Тож для початку розглянемо особливості залучення міжнародної технічної допомоги.

Починаючи з 2014 року, в Україні спостерігається позитивна динаміка залучення міжнародної технічної допомоги (Рисунок 2.6).

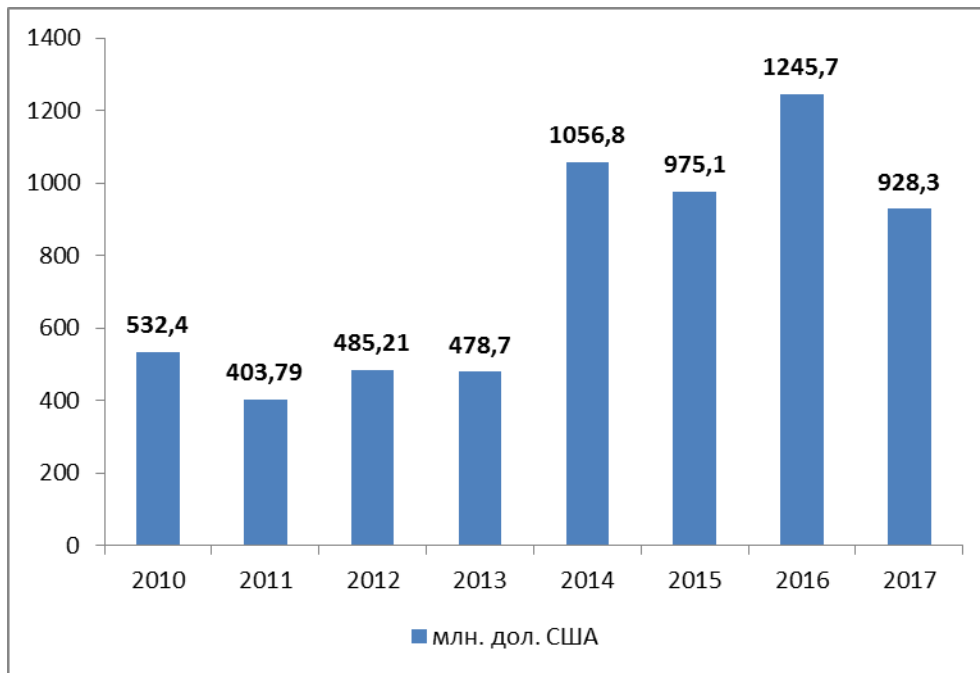

Рисунок 2.6. Динаміка залучення міжнародної технічної допомоги [22]

Міжнародна технічна допомога (МТД) визначається, як ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України.

Основні характеристики міжнародної технічної допомоги:

- допомога носить цільовий характер, тобто може використовуватися тільки для цілей, які визначено у програмі допомоги;
- допомога надається переважно у втіленій формі, тобто у вигляді послуг, консультаційної підтримки, досліджень тощо.

Міжнародна технічна допомога надається у формах:

- будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні;
- необхідної техніки, обладнання, матеріалів, які відповідають новому технологічному рівню й необхідні для технічного оснащення українських підприємств, організацій та установ;
- робіт і послуг;
- прав інтелектуальної власності;
- фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті;
- передачі у власність, користування майна і майнових прав;

- експертних досліджень;
- консультацій та передачі досвіду із залученням експертів, у тому числі іноземних;
- фінансування витрат на навчання і підвищення кваліфікації фахівців реципієнта, обміну спеціалістами, професійної підготовки чи перепідготовки, у т.ч., здійсненні закордонних відряджень, з метою підвищення кваліфікації держслужбовців, працівників у сфері освіти, культури, медицини та інших галузей, а також підприємців малого і середнього бізнесу;
- ліцензій на використання нових зарубіжних науково-технологічних розробок із метою використання сучасних знань, технологій, продуктів, послуг тощо;
- інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій.

Варто відмітити, що на кінець 2019 року з 454 зареєстрованих проектів МТД загальною кошторисною вартістю 6,8 млрд. дол. США, (у т. ч. 10 проектів на суму 2,4 млрд. дол. США, що фінансуються з Чорнобильського Фонду Укриття та Рахунку ядерної безпеки) тільки 59 проектів призначені для впровадження проектів місцевого розвитку та реципієнтами яких є органи місцевого самоврядування (загальна вартість – еквівалент 193 тис. дол. США) (Рисунок 2.7).

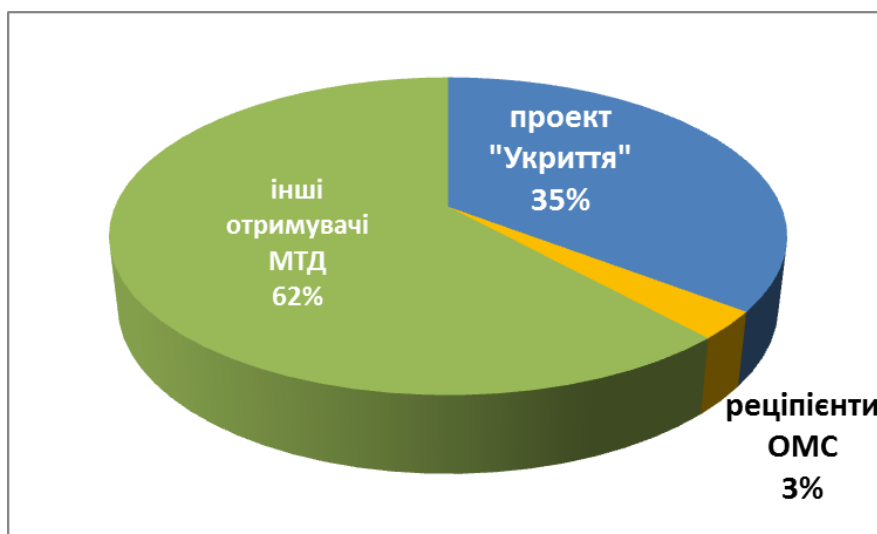

Рисунок 2.7. Розподіл проектів МТД за реципієнтами [23]

Успішний процес залучення МТД складається з декількох кроків. Розглянемо їх більш детально.

Перший крок (потреби) – на початку необхідно абсолютно чітко визначити, для досягнення якої мети або вирішення якої проблеми потрібні кошти. Потім, що конкретно необхідно (гроші, приміщення, майно, послуги). Де ці кошти знаходяться, або, іншими словами, у кого їх можна попросити і як це зробити таким чином, щоб досягти успіху.

Отже, перш за все необхідно розробити проект, тобто послідовний опис запланованих дій, які будуть виконані для вирішення певної проблеми і досягнення конкретних результатів.

Другий крок (пошук джерел відсутніх ресурсів) – пошук грантових конкурсів, мета і завдання яких збігаються з метою і завданням розробленого проекту. Це можуть бути:

- Регіональні або місцеві грантові програми;
- Грантові програми посольств, міжнародних організацій;
- Спільні програми в рамках Європейського Союзу.

Третій крок (звернення) – підготовка грантової заявки з урахуванням вимог відповідного грантодавця, надсилання цієї заявки, контакт з представниками організації-донора й отримання коштів або інших ресурсів.

У разі отримання повідомлення про перемогу в конкурсі необхідно буде укласти договір з грантодавцем і суворо його дотримуватися. Грантодавець не тільки має право контролювати хід виконання проекту та цільове використання коштів, але й поширювати інформацію про грантоотримувача.

Ще одним з інструментів залучення додаткових фінансових ресурсів на реалізацію інвестиційних проектів в ОТГ виступають місцеві запозичення.

Міські ради, мають право здійснювати місцеві запозичення (ст. 16 Бюджетного кодексу України) до своїх бюджетів – як внутрішні, так і зовнішні, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій.

Відповідно до ст. 71 і ст. 74 Бюджетного кодексу України, запозичення не можуть бути використані на фінансування поточної діяльності ОМС.

Вони спрямовуються на реалізацію інвестиційних програм (проектів), метою яких є розвиток комунальної інфраструктури, впровадження ресурсозберігаючих технологій, створення, приріст чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення їх громад.

Використання запозичень органами місцевого самоврядування в Україні чітко регулюється державою.

Основні кроки для здійснення місцевих запозичень (міськими радами):

1) Рішення міської ради про здійснення запозичення, яке має містити інформацію про мету запозичення; форму здійснення запозичення; істотні умови запозичення – вид, розмір, валюта, строк, відсотки за користування запозиченням та строки їх сплати, а також розмір основної суми боргу; майнове або інше забезпечення виконання зобов'язань за запозиченням.

2) Погодження обсягу та умов здійснення запозичення (реструктуризації боргових зобов'язань) з Мінфіном. Для отримання погодження міська рада надсилає Мінфіну письмове повідомлення, до якого додає належним чином оформлені документи, відповідно до Постанови КМУ N 110 від 16 лютого 2011 р.

3) Мінфін протягом одного місяця з дня надходження документів розглядає їх і перевіряє подані розрахунки.

4) Міська рада надсилає Мінфіну копію рішення про запозичення та копію рішення про внесення змін до бюджету, якими передбачено, зокрема, внесення змін щодо місцевих запозичень (у разі подання попередньо його проекту), в десятиденний строк після їх прийняття.

Відповідно до бюджетного законодавства місцеві запозичення можуть залучатися лише за певних умов:

- сукупний обсяг запозичень до місцевого бюджету не може перевищувати обсягу дефіциту бюджету розвитку місцевого бюджету на відповідний рік;
- кошти від місцевого запозичення залучаються до фінансування лише бюджету розвитку відповідного місцевого бюджету;
- видатки на обслуговування місцевого боргу не можуть щорічно перевищувати 10% видатків від загального фонду відповідного місцевого бюджету протягом будь-якого періоду, коли планується обслуговування боргу;
- загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200% (для міста Києва – 400%), середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку.

Видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу здійснюються за рахунок коштів загального фонду місцевого бюджету і не можуть перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу.

У будь якого разі, запорукою успішного залучення додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів громад є стратегічне планування та наявність пулу готових проектів на реалізацію поставлених цілей. Таким чином за умови обмеженості часу, громада має можливість за короткий термін доопрацювати наявний проект відповідно до вимог донорів або міжнародних фінансових організацій. У свою чергу слід зазначити, що результативність поданих заявок напряму залежить від якості написання проектів. Оскільки проекти пишуть люди, не аби яке значення набуває рівень професійної підготовки кадрів, тож громадам необхідно приділити багато уваги насамперед на підвищення кваліфікації своїх спеціалістів.

2.3. Порівняльний аналіз управління інвестиційною діяльністю Польщі та України

Україна досить схожа з Польщею за своїми розміром, кількістю населення, геолокацією, природними копалинами. Крім того 30 років назад економіка двох країн опинилася в дуже схожому стані. Але станом на сьогодні Польща може похизуватися своїми успіхами в економічному зростанні, в Україні ситуація зовсім інша.

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика Польщі та України

Характеристика	Польща	Україна
Геолокація	Східна Європа	
Площа	313 тис. км ²	603 тис. км ²
Кількість населення	38 млн. осіб	44 млн. осіб
Місце у рейтингах за підсумками 2018-2019 років		
За рівнем корупції	36	120
Doing Business	27	76
Глобальний індекс конкурентоспроможності	37	83
Рейтинг процвітання	36	96

Порівняно з іншими сусідніми європейськими країнами, Польща – більше підходить до порівняння і як приклад для успішного наслідування. Адже якщо подивитися на початок 90-х років, то рівень залучення прямих іноземних інвестицій в обидві країни був однаково низький, але з часом Польща змогла залучити зовнішнього інвестора, а спроби нашої держави мають хвилястий характер (Рисунок 2.8).

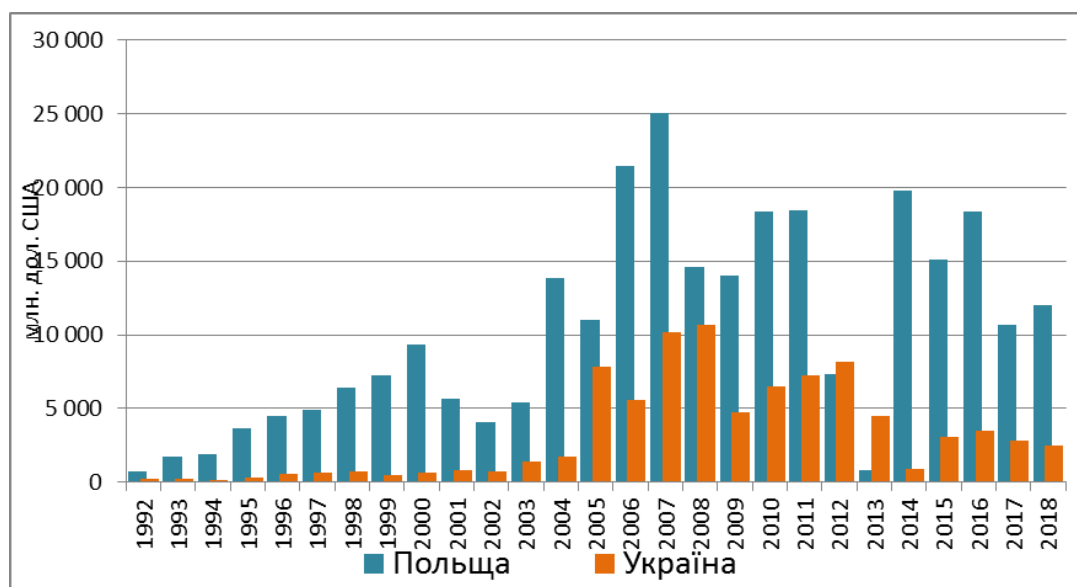

Рисунок 2.8. Надходження прямих іноземних інвестицій

Аналітики та експерти стверджують, що Україна є досить привабливою країною для інвестора, особливо для іноземного, адже окрім вигідного розташування, гарних кліматичних умов, великого ринку збуту, Україна має найцінніший скарб – людські ресурси, висококваліфіковані кадри. Нажаль, з часом даний ресурс втрачає не тільки кількість, але і якість. Окрім втрати «мізків», що відбулася після зняття залізної завіси, під час масової еміграції науковців, спеціалістів вузької сфери, технічних спеціалістів, останні 3-4 роки ми спостерігаємо масову трудову міграцію. І саме наші українські трудові мігранти допомагають Польщі творити її економічне диво. Адже на польському ринку праці українські працівники оцінюються нижче ніж громадяни Польщі, що є ще одним привабливим фактором для інвестора. Але, порівнюючи рівень оплати праці та кваліфікаційні вимоги, Україна є для інвестора більш приваблива. Нажаль це чи не єдина перевага України перед сусідньою країною.

Польща – це постсоціалістична країна, що має найбільш показові досягнення в перебудові економіки на ринкові засади. На відміну від Китаю, що продовжує дотримуватися соціалістичної моделі розвитку, Польща першою з колишніх соціалістичних країн рішуче відкинула комуністичну ідеологію і принципи соціалістичного господарства.

Згідно з рейтингом Global Best to Invest 2019, у 2018 році в Польщі було реалізовано 163 проекта прямих іноземних інвестицій, що на 23 більше від підсумків 2017 року. Цей результат забезпечив Польщі 5 місце у рейтингу, поступившись Китаю (856 проекти ПІІ), Німеччині (482), Великобританії (417) та Індії (387). За даними дослідження європейської привабливості ЕУ 2019 року Польща посіла 6 місце в Європі за показником інвестиційної привабливості, але серед країн Центральної та Східної Європи посідає 1 місце [24].

На сьогодні Польська економіка займає перші позиції у Європі за темпами зростання ВВП. За підсумками 2018 року цей показник склав 5,15%, крім того, починаючи з 1992 року економіка Польщі демонструвала тільки позитивні показники ВВП [16].

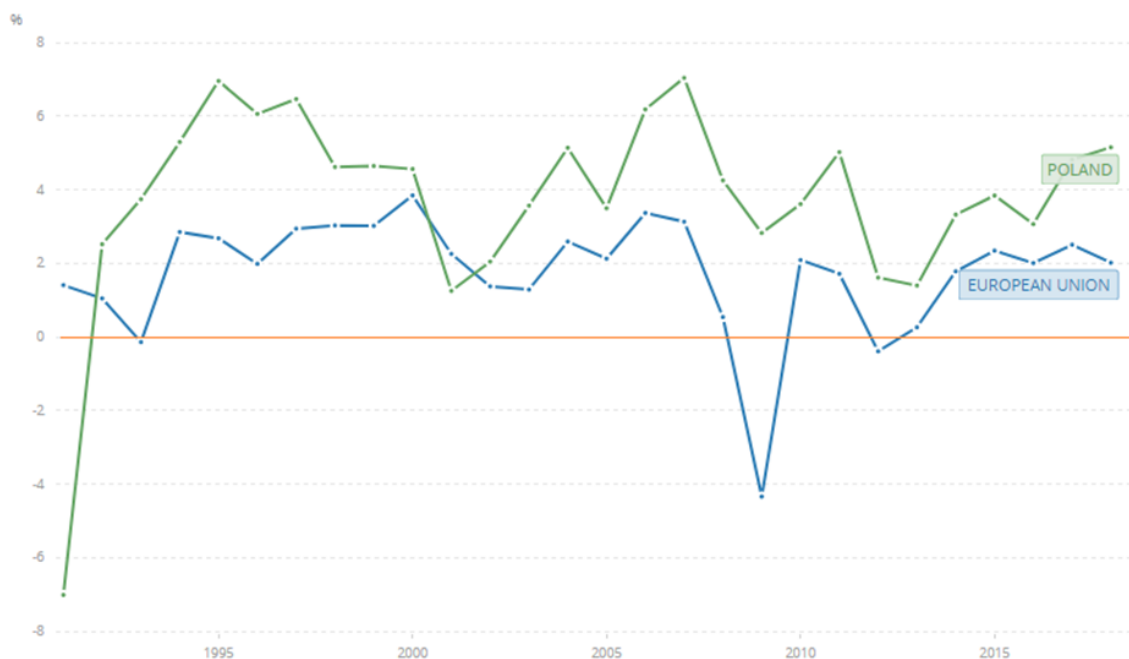

Рисунок 2.9. Темпи зростання ВВП в Європейському Союзі та Польщі у 1992-2018 роках.

Як ми бачимо навіть всесвітня криза 2008 року не завдала економіці Польщі значної шкоди на відміну від решти країн Європейського Союзу. Як констатує Міністерство розвитку Польщі, серед іншого це є результатом створення сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення інвестицій. Польські ж компанії у свою чергу отримали можливість зростати за рахунок інвестицій та імпорту інноваційних технологій.

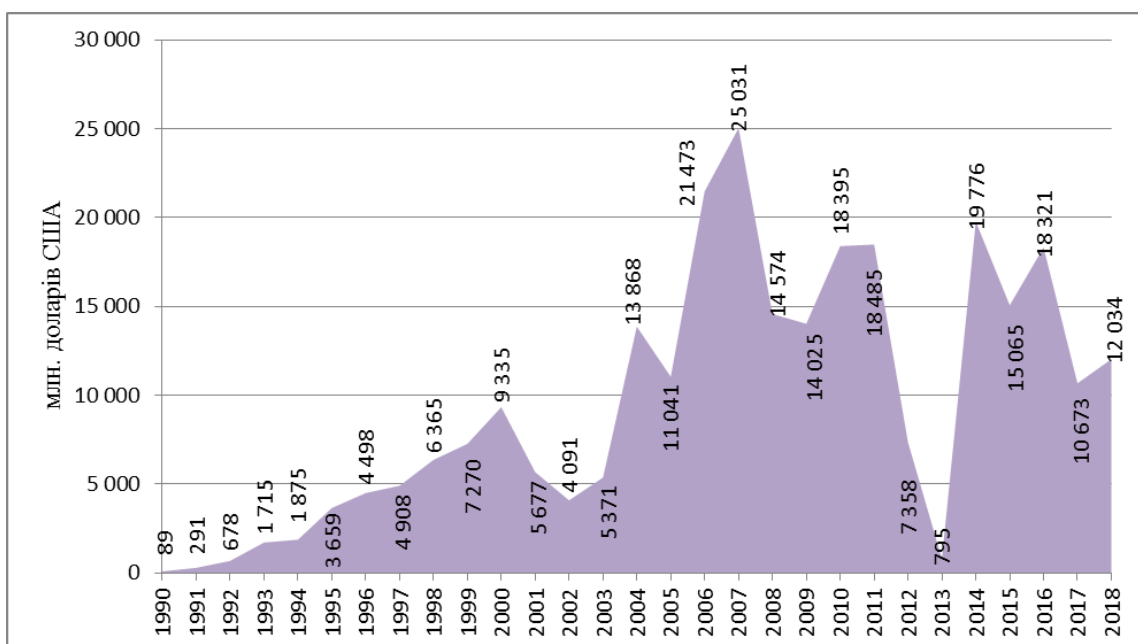

Рисунок 2.10. Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку Польщі

Основними завданнями новітньої польської інвестиційної політики стало залучення інвестицій в експортно-орієнтовані сфери виробництва. Саме завдяки зростанню експорту Польщі вдалося стабільно зростати після кризи 2008-2009 років. Починаючи з 2009 року експортні операції у Польщі перевищують імпорнт.

Русійними силами економічного зростання Польщі називають інвестиції, позитивний торговий баланс країни (Рисунок 2.11), а також приватне споживання, у тому числі і за рахунок значних державних субсидій.

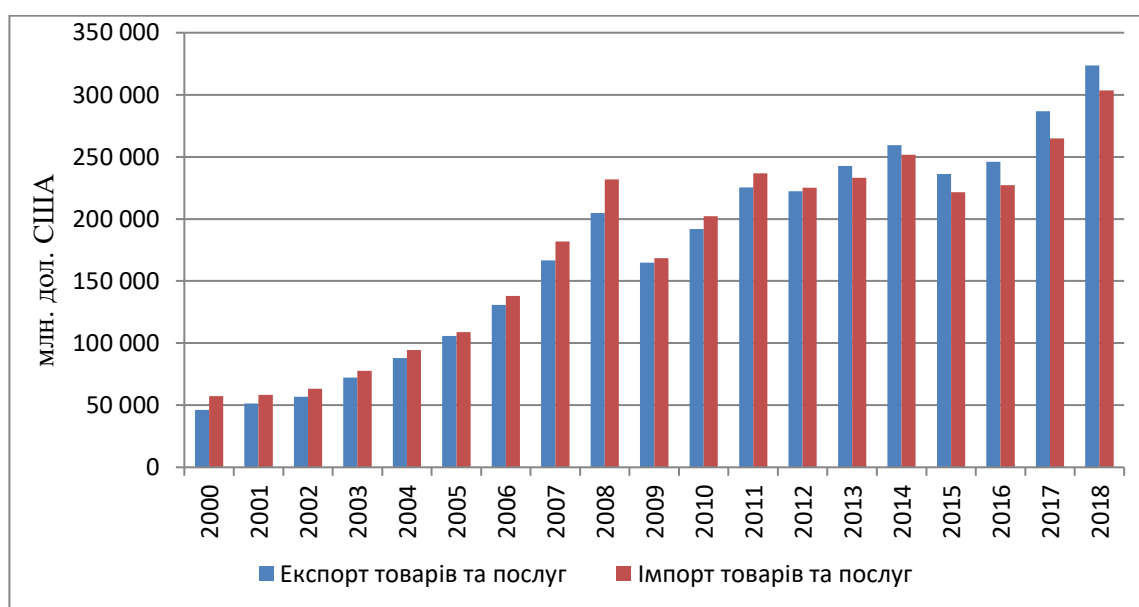

Рисунок 2.11. Експортно-імпорнтні операції Польщі

Окрім сталих – великого внутрішнього ринку збуту та вигідного географічного положення, можна виділити декілька значущих переваг, які сприяють залученню інвестицій – це стабільне економічне зростання та численні податкові пільги.

З прийняттям у 2002 році закону «Про фінансову підтримку інвестицій», Польщею були визначені основні напрямки інвестиційної політики країни, зокрема ним визначалася залежність розміру державної підтримки для підприємництва від розміру інвестиційного проекту та кількості створюваних робочих місць. Крім того, за рік в країні була створена державна інституція – Польське агентство інформації та іноземних інвестицій, яке наприкінці 2016 року трансформувалось у Польське агентство інвестицій та торгівлі.

Основна задача агентства – збільшення прямих іноземних інвестицій через створення умов для інвестування міжнародними компаніями в Польщу. Саме агентство супроводжує інвесторів під час проходження необхідних адміністративних та правових процедур для створення бізнесу, підтримує у подальшій роботі іноземні компанії. Крім того, агентство відповідальне за створення позитивного інвестиційного іміджу Польщі у світі, за промоцію та просування польських товарів та послуг за кордон шляхом організації конференцій, семінарів, виставок, робочих груп і ознайомчих поїздок для іноземних журналістів [25, с. 2].

Згодом, зі вступом Польщі до Європейського Союзу, з травня 2004 року, у країні з'явилися більші фінансові можливості підтримки та залучення інвестицій. Великий європейський ринок та фонди, найбільшим з бенефіціарів якого стала Польща, докорінно змінили закони, інфраструктуру, економіку та бізнес країни.

Щодо механізму державної підтримки інвестицій, то Польща пішла шляхом створення Спеціальних економічних зон (СЕЗ) – певних територій, визначених правовими актами Міністерства економічного розвитку. Таким територіям надавалась спеціальна підтримка місцевою інфраструктурою, на них могла здійснюватися підприємницька діяльність на пільгових умовах

(звільнення від сплати податку на прибуток). Станом на початок 2017 року в Польщі діяло 14 СЕЗ.

Не дивлячись на те, що перша СЕЗ була створена ще у 1994 році, а остання у 2001, територія їх значно розширилася з 6,5 тисяч гектарів у 2004 році до 20 тисяч гектарів у 2017.

На початку свого існування, участь в СЕЗ давала можливість отримати державну допомогу, яка передбачає, серед іншого, звільнення від сплати податку на прибуток підприємств при дотриманні двох основних умов: доходи мають бути отримані від ділової активності в межах СЕЗ і на підставі дозволу.

Дозволи на ведення діяльності на території СЕЗ надавалися для інвестицій, які задовольняли принаймні одному з критеріїв:

- інноваційність — спрямованість на використання нових технологій, створення нової або удосконаленої продукції (послуг, процесів);
- пріоритетність інвестицій у наступні сектори: сектор електроніки та побутової техніки, біотехнології, авіаційний, сектор харчової промисловості, досліджень і розробок, сучасних послуг (інформаційних, технічного аналізу тощо);
- розвиток кластерної промисловості.

Рівень державної допомоги визначався з урахуванням рівнів індустріалізації та безробіття в регіоні.

Крім того в СЕЗ інвестор міг скористатися ще однією податковою пільгою – звільненням від податку на нерухомість (форма регіональної підтримки). Дана преференція надавалась згідно рішенням, прийняти у відповідному регіоні.

СЕЗ засновані як окремі підприємства державної власності, що організовують та контролюють процес створення виробничих об'єктів в межах відведеної для цього території.

Кожна СЕЗ розробляє та оприлюднює свої комерційні пропозиції для потенційного інвестора, в залежності від особливостей території на якій вона функціонує та існуючого плану розвитку.

Дана інвестиційна політика, з чітко визначеними пріоритетами залучення інвестицій дала стійкі результати. На початку 90-х років в структурі промисловості Польщі переважала тяжка промисловість, в тому числі гірничодобувна, металургійна, машинобудівна галузі, а також суднобудування і військово-промисловий комплекс. Державне спрямування інвестицій дозволило створити в Польщі промислові кластери, інноваційні та сучасні підприємства. На сьогодні в промисловому секторі зайнято 31,34% зайнятого населення Польщі (Рисунок 2.12).

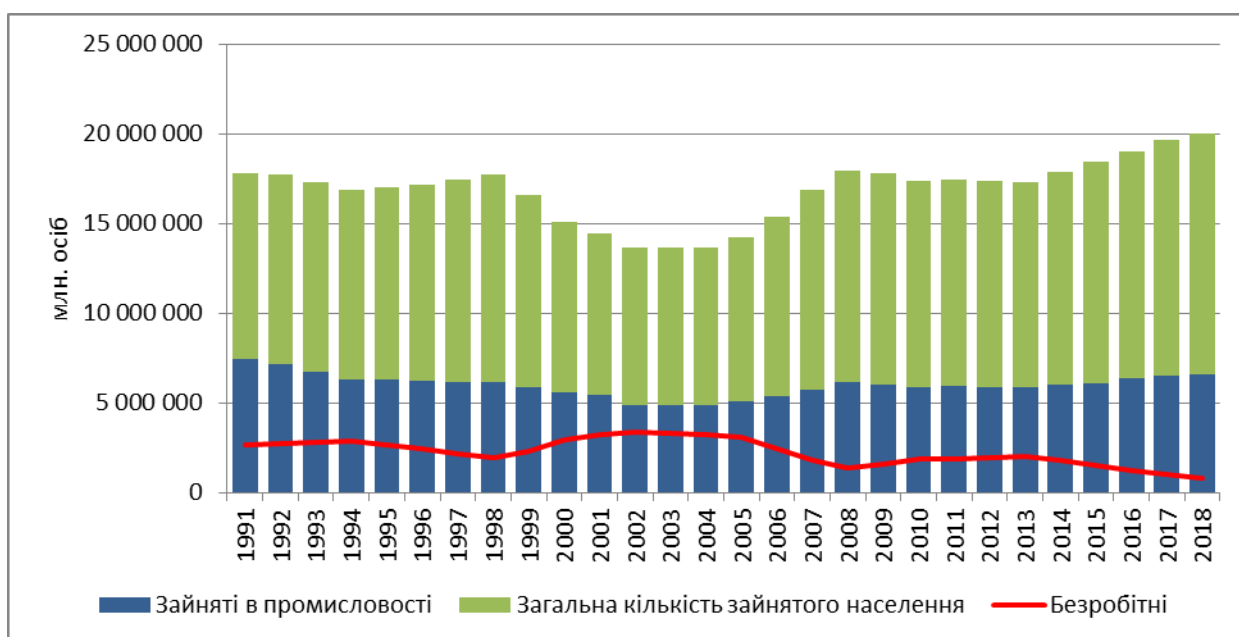

Рисунок 2.12. Структура зайнятості населення Польщі

Зі вступом Польщі до ЄС, а отже, «необхідністю імплементувати європейські стандарти, початкові правила роботи в зонах змінилися не в кращий для інвесторів бік» [26]. Але на цей час економічна ситуація в Польщі вже змінилася, зокрема безробіття знизилося з кричущого значення 20% у 2002 році до 9% у 2014 році та поступово приблизилася до середнього рівня у Європейському Союзі (Рисунок 2.13).

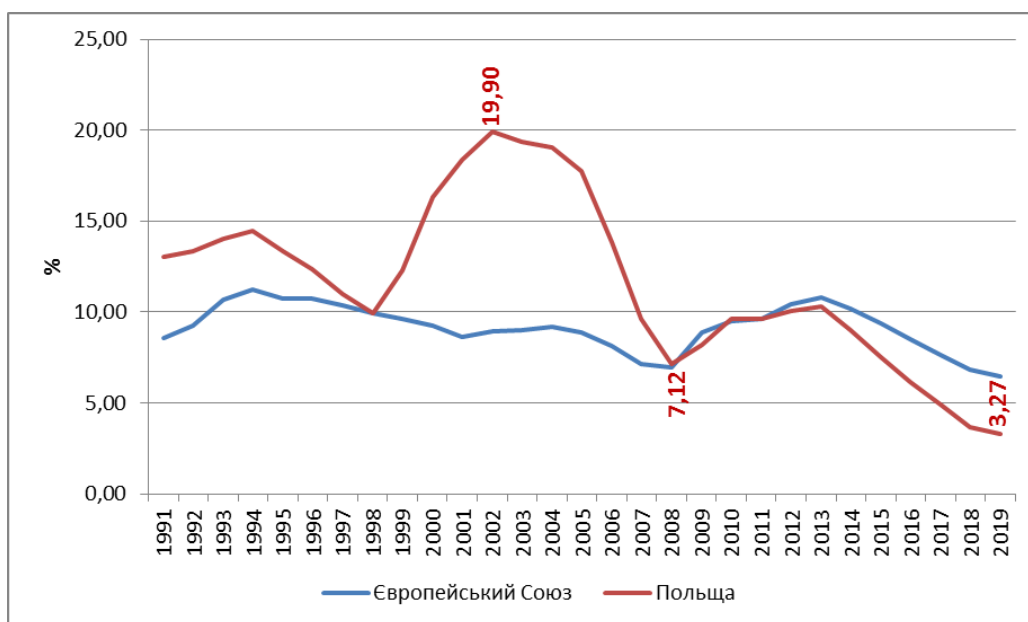

Рисунок 2.13. Безробіття у Польщі (% від загальної робочої сили)

Після приєднання Польщі до ЄС питання адаптації СЕЗ до вимог європейського законодавства виявилось чи не найскладнішим. Врешті решт для учасників СЕЗ встановлювалися більш жорсткі вимоги:

- інвестиційні витрати – не менше 100 000,0 євро;
- відсоток власного капіталу підприємця – не менше 25%;
- інвестиції протягом 5 років від дня завершення проекту (3 роки для малих і середніх підприємств);
- створені нові робочі місця повинні зберігатися протягом мінімум 5 років (3 роки для малих і середніх підприємств).

Найбільше змінилися правила надання державної допомоги: для великих підприємств — від 15 до 50% допустимих витрат; для середніх — від 25 до 60%; для малих — від 35 до 70%.

Розмір державної допомоги став залежати від багатьох факторів, зокрема:

- обсяг витрат на реалізацію інвестиційного проекту — це можуть бути або капітальні інвестиції, або витрати на заробітну плату, здійснені впродовж двох років у результаті створення робочих місць;
- розмір компанії;
- місцезнаходження нового інвестиційного проекту.

Рисунок 2.14. Схема визначення розміру державної допомоги інвесторам польських СЕЗ

Незважаючи на досить гарні результати інвестиційної політики Польщі 2000-х років, 10 травня 2018 року сейм прийняв закон, згідно якого вся Польща стає спеціальною економічною зоною. Важливо те, що завдяки новому законодавству підприємцям не потрібно концентрувати свої інвестиції у певних частинах Польщі, тепер не вони можуть обирати місця, які вони вважають найкращими для свого бізнесу. Крім того зберігаються і податкові преференції, зокрема звільнення від податку на додану вартість (від 10 до 15 років), крім того надається державна підтримки у вигляді компенсації 50% вартості прийнятних капітальних витрат або дворічних витрат по оплаті праці [27, с. 5].

Послідовність інвестиційної політики Польщі стала запорукою сталого, цілісного, збалансованого економічного розвитку країни.

Не можна сказати, що Україна не спробувала піти шляхом створення СЕЗ. Ще у 1992 р. було прийнято базовий Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Але цим законом були закладені тільки загальні правові основи для СЕЗ. В той час як Польща чітко визначила критерії та стимули для залучення інвесторів, в українському законі є прописали спеціальні вимоги до інверторів, охочих працювати в СЕЗ. Даним законом навіть не передбачались будь-які інвестиційні пільги. Кожна економічна зона створювалася на підставі окремого

закону, яким визначалися податковий, митний і валютно-фінансовий режими економічної діяльності, проте навіть у цих законах були відсутні критерії залучення інвесторів. Це означає, що компанія будь-якого сектора економіки (навіть не йдеться про високотехнологічні види діяльності, як це прийнято у світовій практиці) могла невинно скористатися перевагами СЕЗ. На додачу до відсутності критеріїв відбору інвесторів, Україна не гарантувала облаштування СЕЗ усією необхідною інфраструктурою (дороги, системи електро- і водопостачання, телекомунікаційні системи тощо).

Тим не менше, СЕЗ як інструмент залучення інвестицій в Україні не спрацював не через відсутність пріоритетів інвестицій чи необлаштовані ділянки. У деяких зонах виявили зловживання пільгами, українські СЕЗ з інструменту залучення інвестицій перетворилися на інструмент зловживання владою та ухилення від оподаткування, призвели до викривлень в економіці та спотворення конкурентного середовища, саме через це даний інструмент залучення інвестицій було скасовано в цілому.

Якщо проаналізувати роки зростання інвестицій в економіку України та порівняти їх з політичними подіями в країні, цілком зрозумілим стає те, що інвестиції прагнуть до демократії та політичної стабільності.

Періодичне зростання надходжень ППП в Україну як правило відбувалося після прийняття нових законів, а останні роки цьому сприяли розвиток електронних сервісів, діджиталізація економіки, вільний доступ до державних даних, відносна стабільність національної валюти та рівня інфляції, початок проведення реформ в сфері освіти, медицини, сільського господарства, послаблення валютного контролю.

Щодо преференцій індустріальних парків України – їх не багато. Загальнодержавні – це звільнення від ввізного мита на обладнання, а також звільнення від пайової участі. Крім того, місцева влада може ініціювати зниження ставок по орендній платі або податку на землю для території індустріального парку.

В той самий час у Польщі, окрім податкових преференцій, діють національні програми розвитку (6 основних національних та 16 регіональних в кожному воєводстві) [28]. У 2017 році розподіл коштів між всіма програмами мав наступний вигляд (Таблиця 2.3):

Таблиця 2.3

Розподіл коштів між національними програмами Польщі

Програма	% від загального фінансування	Сума в млрд. євро
Розвитку інфраструктури та навколишнього середовища	33	27,4
Інтелектуального зростання	10	8,6
Розвитку знань, освіти та наукових досліджень	6	4,7
Розвитку Східної Польщі	2	2,0
Розвитку цифрових технологій в Польщі	3	2,2
Розвитку технічної допомоги	1	0,7
16 регіональних програм розвитку	38	31,1

Скориставшись досвідом Польщі, за прикладом Польського агентства інформації та іноземних інвестицій у 2016 в Україні було створено Офіс залучення інвестицій (UkraineInvest), як постійно діючий дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України, а у 2018 році його перетворено на державну установу. Метою UkraineInvest є «сприяння взаємодії інвесторів з державними органами та органами місцевого самоврядування, відповідними суб'єктами господарювання під час підготовки та реалізації ними інвестиційних проектів із залученням прямих іноземних інвестицій» [29].

Але все ж таки варто зазначити, що на фоні нестабільної політичної ситуації та подій на сході України, високий рівень корупції, досить великий відсоток тіньової економіки, великий тиск контролюючих органів,

контрабанди, яка перешкоджає легальному веденню бізнесу інвестор не має вагомих причин обирати Україну.

Якщо подивитися на досвід Польщі, ми бачимо, що держава почала надавати інвесторам значні податкові преференції, адже відмовляючись від податку на прибуток або надаючи пільги з ПДВ, бюджет отримував надходження від податку з доходів громадян, підвищувалася купівельна спроможність поляків, стимулюючи таким чином економіку зсередини. Польща створила «дружні» умови для інвестора, одразу надаючи облаштовані ділянки. Але, для уникнення корупції та зловживання податковими пільгами, законодавчо були чітко окреслені умови отримання пільг та і взагалі участі у СЕЗ.

«Разом з тим саме по собі існування СЕЗ не варто розглядати як самодостатній інструмент стимулювання структурних змін в економіці. Окрім підтримки виконання ними своєї основної ролі - залучення інвестицій і створення робочих місць, держава повинна формувати загальні сприятливі умови для підприємницької діяльності, які поширюватимуться на економіку в цілому, виходячи за просторові межі економічних зон» [26].

Як ми бачимо, з часом, Польщі за досить короткий час вдалося залучити значні зовнішні ресурси в економіку держави. Завдяки ПІІ країна змогла без значних економічних потрясінь пережити світову кризу. Тож українським можновладцям варто не тільки визнати свої помилки з СЕЗ, але й звернути увагу на ті фактори, що сприяли успіху аналогічних проектів у сусідніх країнах.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Загальна характеристика механізму управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді

У 2015 році, після початку реформи децентралізації, коли у органів місцевого самоврядування з'явилися повноваження впливати на процес залучення інвестицій, в структурі виконавчих органів Сумської міської ради у Департаменті фінансів, економіки та бюджетних відносин Сумської міської ради у відділі фінансів виробничої сфери та інвестиційної діяльності було створено сектор інвестицій. Пізніше, у 2016 році, сектор став відокремленим відділом, основними завданнями якого, серед іншого, є:

«участь у підготовці проектів програм соціально-економічного розвитку міста, міських цільових програм у сферах інвестиційної діяльності та зовнішнього партнерства, звітів про хід і результати виконання цих програм;

сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на території м. Суми, незалежно від форм власності, залученню інвестицій (у тому числі зовнішніх) в економіку міста;

здійснення аналітичної та організаційної роботи у сфері залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій в інтересах територіальної громади міста;

координація діяльності структурних підрозділів Сумської міської ради у питаннях залучення та використання коштів інвесторів;

цільовий пошук та встановлення контактів з потенційними інвесторами, організаціями, представниками альтернативних джерел фінансування;

сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на території м. Суми, незалежно від форм власності, залученню інвестицій (у тому числі зовнішніх) в економіку міста;

формування іміджу м. Суми як інвестиційно - привабливого міста шляхом поширення інформації про науковий, економічний та інвестиційний потенціал м. Суми в Україні та за її межами; розширення співробітництва м. Суми із зарубіжними містами-побратимами, містами-партнерами, міжнародними організаціями, сприяння розвитку економічної співпраці з ними» [30].

Для створення позитивного іміджу Сумської міської територіальної громади, новостворений відділ перш за все звернувся до маркетингових інструментів. Зокрема, з метою демонстрації конкурентних переваг, економічного та інвестиційного потенціалу міста Суми, для зацікавлення інвесторів було створено комплект іміджевої інформаційної продукції «Інвестиційний паспорт міста Суми», який періодично оновлюється.

Інвестиційний паспорт – це джерело інформації для інвестора, який зацікавився особливостями ділового середовища конкретного регіону, документ, який зданий зацікавити потенційного інвестора та повинен спонукати його до дії.

В даному документі зібрана найповніша інформація про Сумську міську територіальну громаду – географічне положення, демографія та людські ресурси, структура економіки та зовнішньо-економічної діяльності, успішні інвестиційні історії міста, наведено перелік інвестиційних проектів та пропозицій, висвітлюється інформація про досвід співпраці Сумської міської ради з міжнародними фінансовими організаціями, а також інша довідкова інформація для інвестора.

Інвестиційний паспорт міста Суми випускається двома мовами – українською та англійською. Англійська версія є дієвим інструментом для ознайомлення широкого загалу потенційних іноземних інвесторів та партнерів з інвестиційним потенціалом міста Суми та налагодження контактів з ними. Електронна версія інвестиційного паспорту розміщена на сайті Сумської міської ради, а також на сайті Департаменту фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради.

Комплект «Інвестиційний паспорт міста Суми», який складається з поліграфічної продукції (безпосередньо самого інвестиційного паспорта) та флеш-накопичувача (на якому зберігається електронна версія інвестиційного паспорта, а також відео презентація міста та його інвестиційного потенціалу), розповсюджується під час семінарів, форумів, конференцій, інших представницьких заходів, участь у яких приймають представники Сумської міської ради, а також серед представників дипломатичних установ, іноземних делегацій, що відвідують місто Суми. Всі ці заходи сприяють поширенню інформації про економічний та інвестиційний потенціал міста Суми, формуванню іміджу інвестиційно привабливого міста.

У 2017 році з метою демонстрації конкурентних переваг, економічного та інвестиційного потенціалу міста Суми, для зацікавлення нових інвесторів вкладати кошти в економіку міста було створено промоційний відеоролик про місто Суми «Invest in Sumy». Його створення переслідує ті ж самі цілі, що й інвестиційний паспорт, можна сказати, що це його візуалізація, але з акцентами саме на інвестиційному потенціалі міста. Дане відео було розміщено на сайті Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а окремі його фрагменти увійшли до створеного на замовлення Офісу з залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest відео про інноваційність та інвестиційну привабливість України «Ukraine Now: Innovation and Opportunity». За два роки, після виходу відео «Invest in Sumy», відділом було ініційовано створення відеопрезентації про місто.

Окрім даних маркетингових продуктів, відділом постійно розробляються та оновлюються презентаційні та поліграфічні матеріали про місто Суми, його економічний та інвестиційний потенціал, які демонструються під час офіційних, робочих (ділових) візитів іноземних делегацій, груп та окремих іноземних громадян до Сумської міської ради, закордонних відряджень офіційних делегацій від Сумської міської ради, а також розповсюджуються під час конференцій, форумів, семінарів, інших представницьких заходів.

Незабаром старання відділу за цим напрямком принесли результати, так у 2019 році місто Суми зайняло 10-те місце у рейтингу прозорості інвестиційного сектору 100 найбільших міст України.

Окрім розробки та застосування маркетингових інструментів, відділом проводиться робота і в інших напрямках. Так з метою забезпечення сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку міста Суми, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури, створення нових робочих місць, активізації економічного розвитку та підвищення інвестиційної привабливості міста, зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів, Сумська міська рада виступила ініціатором створення індустріального парку в м. Суми.

«Індустріальний парк «Суми» створено строком на 30 років. Він розташований на земельній ділянці типу «greenfield» площею 17,5 га на території Північного промислового вузла в районі заводу «Центроліт» (поруч з індустріальним парком знаходяться 2 суміжні земельні ділянки площею близько 4 га та 2 га котрі також можуть розглядатися у якості інвестиційних пропозицій)» [31]

Вигідне місце розташування індустріального парку дозволяє мінімізувати витрати на його облаштування (інженерне та транспортне забезпечення), а також зменшити час введення його потужностей в експлуатацію.

Відповідно до законодавства, за рішенням міської ради учасникам індустріального парку можуть передбачатися пільги при сплаті місцевих податків і зборів, зокрема з плати за землю, податку на нерухомість. Після створення індустріального парку Сумською міською радою прийнято рішення «Про встановлення плати за землю», відповідно до якого ставка орендної плати за використання земельних ділянок в межах індустріального парку встановлена в мінімально можливому розмірі – 0,3% (оренда) від нормативної грошової оцінки земельної ділянки.

Якщо врахувати, що станом на липень 2020 року нормативна грошова оцінка земельної ділянки під індустріальний парк становить близько 18 дол.

США/кв. м (тобто 501,65 грн.), то річна орендна плата становитиме близько 5 центів (тобто 1,5 грн.) за 1 кв. м.

Що стосується податку на нерухомість, то згідно з Податковим кодексом України будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств не є об'єктами оподаткування. Щодо інших будівель промисловості, які не віднесені до цього переліку, міськрадою встановлена незначна ставка, яка з 1 січня 2020 року становить близько 3,4 центів (0,96 грн.) за 1 кв. м загальної площі кожного об'єкту оподаткування.

Тож можемо констатувати, що міська влада докладася максимум зусиль для створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності в межах індустріального парку. Наразі на замовлення виконавчих органів Сумської міської ради у 2019 році виготовлено містобудівну документацію – детальний план території біля заводу «Центроліт» (район індустріального парку «Суми») та проведено його стратегічну екологічну оцінку. З метою популяризації індустріального парку «Суми», виготовлено поліграфічну продукцію, орієнтовану на іноземних інвесторів, яка використовується під час участі представників Сумської міської ради у різноманітних виставках, конгресах, ярмарках як в Україні так і за її межами.

Наступним кроком на шляху створення функціонуючого індустріального парку, стане облаштування інженерних мереж до його меж. Підведення інженерних мереж досить дорого вартісне, тож Концепцією індустріального парку «Суми» передбачено його реалізувати за рахунок як коштів міського бюджету, так і за рахунок державного бюджету. Для цього у 2020 році було розроблено проектну заявку «Облаштування мереж індустріального парку «Суми», яку подано на конкурс проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу.

Увесь час, з моменту заснування сектору інвестицій, Сумська міська рада активно займається пошуком додаткових джерел фінансування проєктів соціального розвитку міста.

За 4 роки з моменту створення відділу інвестицій та зовнішнього партнерства Сумська міська рада стала активним учасником ряду міжнародних проєктів та програм, що реалізуються у співпраці з міжнародними фінансовими та донорськими організаціями, зокрема

✓ з **Європейським інвестиційним банком** у рамках наступних проєктів:

- **«Міський громадський транспорт України»**, який реалізується спільно з Міністерством інфраструктури України і в рамках якого планується залучення кредитних коштів у сумі 4 млн. євро на реалізацію проєкту «Оновлення рухомого складу КП «Електроавтотранс» в м. Суми».

У результаті реалізації проєкту, за процедурою міжнародних конкурсних торгів проведено тендер та влітку 2020 року підписано контрактну угоду з переможцем тендеру – ДП «АСЗ № 1» АТ «АК «Богдан Моторс» щодо постачання 19-ти одиниць нових тролейбусів.

Крім того в рамках даного проєкту, за підтримки консультантів компанії Egis Ukraina, що надають технічну підтримку в реалізації проєкту відповідно до Меморандуму між Європейським інвестиційним банком та Міністерством інфраструктури щодо залучення технічної допомоги на реалізацію проєкту «Міський громадський транспорт України» розробляється План сталої міської мобільності.

- **«Програма розвитку муніципальної інфраструктури України»**, який реалізується спільно з Міністерством розвитку громад та територій України і передбачає залучення кредитних коштів у сумі 5,2 млн. євро для реалізації проєкту «Підвищення енергоефективності в дошкільних навчальних закладах м. Суми» для проведення термомодернізації від 8-ми до 12-ти дитячих садочків (остаточна їх кількість буде визначена за підсумками тендеру).

Наразі вже на завершальній стадії підготовча робота за даним проєктом (завершується робота над тендерною документацією для закупівель в рамках

проєкту, після чого можна буде оголошувати тендер, який, до речі, також буде проводитися за процедурою міжнародних конкурсних торгів). Тут також слід зауважити, що за результатами підготовлених Департаментом фінансів, економіки та інвестицій Сумської міської ради численних звернень на адреси потенційних донорів вдалося залучити міжнародну технічну допомогу для реалізації проєкту «Підвищення енергоефективності в дошкільних навчальних закладах м. Суми» загальною вартістю 219,9 тис. євро. Це кошти, які виділив Європейський інвестиційний банк для оплати праці консультантів, в т.ч. іноземних, які допомагають впроваджувати проєкт.

✓ з Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЕФКО):

- у рамках проєкту **«Покращення енергоефективності в освітніх закладах м. Суми»** протягом 2016-2018 роках здійснено термомодернізацію ДНЗ №2, ДНЗ № 22 та ССШ № 29 за рахунок кредитних коштів Північної Екологічної Фінансової Корпорації (НЕФКО) у сумі 9,4 млн. гривень. Це був перший залучений кредит, який у 2020 році повністю погашено;

- за проєктом **«Енергоефективна термомодернізація (капітальний ремонт) будівлі стаціонару (новий корпус, 3-х поверхова будівля) комунального некомерційного підприємства «Дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди» Сумської міської ради за адресою: м. Суми, вул. Троїцька, 28»** планується залучення кредитних коштів НЕФКО у сумі 14,7 млн. грн. для впровадження заходів з енергозбереження в новому корпусі дитячої лікарні. Наразі вже отримано перший транш кредиту та розпочато роботи з підвищення енергоефективності будівлі лікарні;

- у рамках реалізації проєкту **«Модернізація та реконструкція системи водовідведення у м. Суми (реконструкція міських каналізаційних очисних споруд комунального підприємства «Міськводоканал» Сумської міської ради потужністю 60 000 м³/добу з виділенням першої черги будівництва потужністю 30 000 м³/добу у м. Суми вул. Гамалія, буд. 40)»** планується залучити кредитні кошти НЕФКО у сумі до 1,5 млн. євро та гранту

Європейського Союзу в сумі до 0,3 млн. євро на реконструкцію окремих елементів та заміну обладнання міських очисних споруд.

Окрім проектів, що фінансуються за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, Департамент фінансів, економіки та інвестицій Сумської ради активно співпрацює з донорами у рамках реалізації наступних грантових проектів:

Грантовий проєкт Європейського Союзу «Підвищення енергоефективності в освітніх закладах м. Суми» - переможець грантового конкурсу Європейської Комісії для підтримки розробки та впровадження Планів дій сталого енергетичного розвитку (підтримка міст Східного Партнерства у впровадженні планів дій сталого енергетичного розвитку згідно з Угодою Мерів). Проєкт розраховано на 42 місяці, датою початку реалізації контракту є 1 квітня 2018 року.

Загальна вартість проєкту 1 млн. 635 тис євро, з яких 70% - 1 144,7 тис. євро – кошти міжнародної технічної допомоги (грант Європейського Союзу), а 30% - 490,7 тис. євро – співфінансування з міського бюджету. Мета проєкту – зменшення споживання енергоресурсів будівлями Сумської спеціалізованої школи I-III ступенів №7, Сумської спеціалізованої школи I-III ступенів №9 та Сумської загальноосвітньої школи №20, що забезпечить скорочення викидів CO₂, а також створить комфортні умови перебування учнів та персоналу у приміщеннях навчальних закладів. У рамках проєкту проводились тендерні процедури за українським законодавством. Але оскільки проєкт є учасником програми «Угода мерів – Демонстраційні проєкти», місто отримує консультаційну підтримку від кваліфікованих експертів Команди Підтримки. Зокрема, під час виконання будівельних робіт з підвищення енергоефективності об'єктів проєкту, експерти Команди Підтримки здійснюють робочі візити з метою моніторингу дотримання вимог тендерної документації. Крім того, на етапі розробки проєктної документації були затверджені технічні рішення які відповідають європейському законодавству. Тож можна сказати, що в рамках

реалізації даного проєкту муніципалітет отримує додаткові вигоди у вигляді практичного досвіду реалізації грантових проєктів.

Проєкт «Circular-based waste management»/ («Управління відходами на основі замкненого циклу»), в рамках якого планується залучення грантових коштів Фонду Єдиного Економічного Простору та Норвегії у сумі 170 тис. євро для проведення комунікаційних та просвітницьких заходів, навчальних поїздок з метою обміну досвідом, а також розробки концепції поводження з небезпечними відходами у складі побутових та концепції організації збору та вивозу твердих побутових відходів у приватному секторі міста разом з реалізацією пілотного проєкту.

У рамках співпраці з Німецьким товариством з міжнародного співробітництва (GIZ) за проєктом протягом 2019 року у рамках проєкту **«Партнерство з модернізації: енергоефективність у лікарнях»** (грантові кошти GIZ у сумі 300 тис. євро) та співфінансування з міського бюджету реалізовано пілотний об'єкт «Енергоефективна термомодернізація стаціонару (старий корпус) КНП «Дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди».

Можемо константувати, що результати роботи відділу відчутні не тільки на папері, їх можна побачити на вулицях нашого міста (Рисунок 3.1).

Рисунок 3.1. Проєкти, що реалізуються Сумською міською радою у співпраці з міжнародними фінансовими та донорськими організаціями

3.2. Основні проблеми управління інвестиціями у Сумській міській територіальній громаді

Як зазначалося вище, можливості органів місцевого самоврядування кардинально впливати на підвищення інвестиційного потенціалу міста обмежені. Маркетингові інструменти, які успішно застосовує Сумська міська рада не дадуть бажаних результатів, якщо інвестора не зацікавити унікальними пропозиціями.

Наразі з травня 2018 року, моменту прийняття Рішення Сумської міської ради «Про затвердження Концепції індустріального парку «Суми» та створення індустріального парку «Суми», не залучено жодного учасника індустріального парку. Оскільки вільних земельних ділянок типу «brownfield» місто запропонувати не може, індустріальний парку «Суми» створено на

земельній ділянці «greenfield». Не дивлячись на те, що Сумською міською радою встановлені мінімально можливі місцеві податки для учасників індустріального парку «Суми», промоцію індустріального парку на всіх можливих тематичних виставках, форумах та інших заходах, нажаль, реальних інвесторів, які готові інвестувати у розвиток індустріального парку не має.

При вигідному розташуванні індустріального парку, наявності кваліфікованого трудового ресурсу, інвестори не готові розглядати індустріальний парк «Суми» у якості об'єкта інвестування. Причина цього – відсутність підключення індустріального парку до інженерних мереж. Першочергові з них, без яких неможливо уявити ніяке виробництво – водопостачання, водовідведення та електропостачання. Якщо з підведенням води та каналізаційних мереж все зрозуміло, ніяких обмежень для цього немає, то з підключенням індустріального парку до систем електропостачання можуть виникнути певні проблеми. Підключення електропостачання в Україні – занадто витратна та бюрократизована процедура. Якщо подивитися на ціну електроенергії в Україні для не побутових споживачів у порівнянні з європейськими тарифами, ми бачимо, що наші тарифи трохи нижче за середньоєвропейський показник (Рисунок 3.2), в той самий час за оцінками Світового банку «Doing Business» ми на 128 місці за показником «Під'єднання до електричних мереж», з європейських країн тільки у Болгарії та Румунії цей показник нижче за український. Саме підключення інвесторів до електричних мереж може стати нездоланим бар'єром при залученні інвестицій. Це підтверджує досвід австрійської компанії з виробництва зимового спортивного спорядження від «Head».

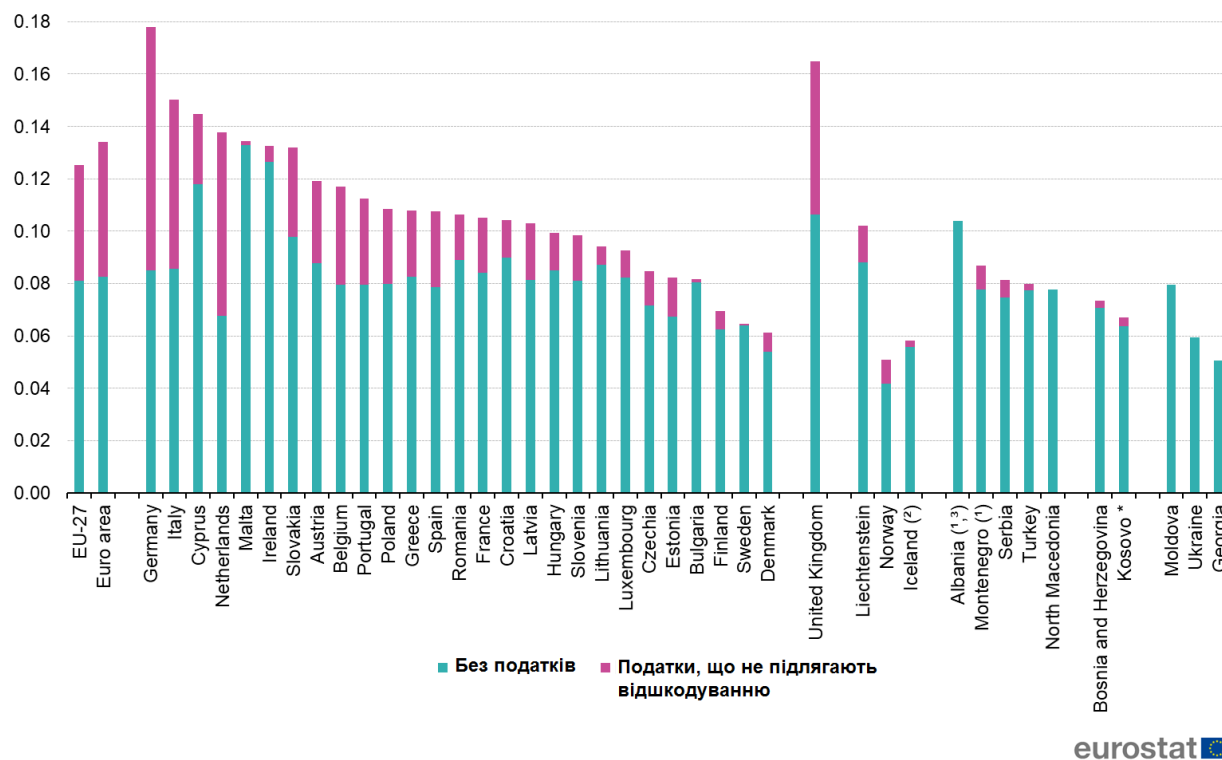

Рисунок 3.1. Ціни на електроенергію для не побутових споживачів, перше півріччя 2020 року (євро за кВт-год) [32]

У 2019 році компанія вирішила перенести в Україну виробничі потужності з Австрії, Словаччини, Чехії, Естонії та Німеччини та розпочала будівництво заводу біля індустріального парку в м. Вінниця. Під час переговорів, компанії була озвучена сума з підключення електроенергії відповідної потужності у розмірі 300 гривень за кВт. Коли розпочалося безпосереднє підключення, ця сума виросла більше ніж у 10 разів. Таким чином, інвестору для підключення до електромереж озвучили суму еквівалентну 1,6 млн. євро. Австрійські підприємці не одразу змогли повірити за що їм необхідно платити таку ціну, навіть за умови підведення електромереж за власний рахунок. Тож цей неприємний факт став перепорою на шляху залучення в економіку країни 80 млн. євро іноземних інвестицій.

Нажаль вирішити це питання на місцевому рівні не можливо, оскільки методологія визначення розміру плати за приєднання регулюється законодавством.

Можна сказати, що за останні 4 роки Сумська міська рада досягла значних успіхів у залученні додаткового фінансування проектів розвитку за рахунок кредитних та грантових коштів. Цьому сприяли зовнішні умови, адже починаючи з 2014 року на фінансовий ринок України вийшли міжнародні фінансові організації, з'явилися можливості фінансування проектів за рахунок міжнародних донорів.

Однак, якщо подивитися на завдання відділу інвестицій та зовнішнього партнерства, їх досить багато, співробітники відділу перевантажені поточною роботою. Водночас супровід проектів вимагає щоденної роботи з моніторингу діяльності за проектом, комунікацій з контракуючими органами, підрядниками, членами робочої групи, експертами тощо. Задача ускладнюється тим, що майже всі міжнародні проекти вимагають знання іноземної мови, тому комунікація та звітування відбувається переважно на англійській мові. Тож всю документацію за проектами доводиться готувати двома мовами, а це займає досить багато часу.

При цьому переважно кожен проект міжнародної технічної допомоги передбачає фінансування за рахунок бюджету проекту витрат на оплату праці членів команди проекту. Але українське законодавство не передбачає отримання доходу посадових осіб органів місцевого самоврядування з інших джерел. Тож співробітники, які супроводжують проекти міжнародної технічної допомоги не мають додаткового стимулювання. На практиці це призводить до того, що після успішної реалізації проекту працівників муніципалітету, які координували роботу за проектом, запрошують у інші проекти, з фінансуванням за рахунок грантових коштів.

Ризик втрати працівників – дуже болюче питання, адже нового співробітника не тільки важко знайти, враховуючи вимоги до кандидатів щодо знання іноземної мови та системності мислення, для освоєння основних принципів роботи в органах місцевого самоврядування за різними даними фахівців, потрібно від 3 до 5 років. Втрата координатора також може негативно

вплинути на подальшу реалізацію проєкту, оскільки протягом всього періоду впровадження проєкту, координатор приймає участь у тренінгах та семінарах на яких детально обговорюють принципи та особливості даного проєкту на кожному з етапів його реалізації.

Нажаль, місцева влада не може суттєво вплинути на рівень доходу посадових осіб, оскільки величина окладу (базова ставка) регулюється на законодавчому рівні.

3.3. Рекомендації у сфері управління інвестиціями в Сумській міській територіальній громаді

Одним з дієвих інструментів для залучення та супроводу інвесторів, який поки не застосовує у свої діяльності Сумська міська рада є інвестиційний портал. На сьогодні інформація для інвесторів розпорошена на різних сайтах виконавчих органів Сумської міської ради, тож щоб знайти потрібну інформацію інвестору необхідно переходити за декілька ми посиланнями, а інколи скористатися перекладачем, адже не вся інформація викладається двома мовами. Портал має об'єднати всю цю інформацію та постійно підтримувати її в актуальному стані. Головна мета такого інвестиційного порталу – стати єдиною інтерактивною платформою та створити можливість співпраці та комунікації влади, бізнесу, громадян та інвесторів онлайн за питань реалізації інвестиційних проєктів та створення нових робочих місць.

Основні напрями та завдання, які має виконувати «Інвестиційний портал»:

- поширення інформації про інвестиційний потенціал та економічні можливості Сумської міської територіальної громади;
- інформування потенційних партнерів про перспективні інвестиційні можливості, проєкти та пропозиції, що пропонуються для реалізації на території Сумської міської територіальної громади;

- висвітлення інформації щодо незадіяних приміщень та вільних земельних ділянок, придатних для реалізації інвестиційних проектів;
- інформування про можливості державно-приватного партнерства;
- інформування про інноваційний розвиток, експортні можливості, стан зовнішньоекономічної діяльності, новини та події у галузі інвестиційної діяльності;
- анонс форумів, конференцій, семінарів, тренінгів та стажування за тематикою із залучення інвестицій;
- інформування про діючі проекти міжнародної технічної допомоги та гранти, проекти, що реалізуються за рахунок залучених коштів від міжнародних фінансових організацій та державну підтримку ;

Але, на мою думку, найголовнішим завданням порталу має стати забезпечення комунікації з міжнародними та вітчизняними бізнес-структурами.

Для створення та функціонування такого ресурсу в структурі виконавчих органів Сумської міської ради необхідно виділити окрему структуру/посаду, до завдань та обов'язків якої буде віднесено забезпечення оновлення та підтримки «Інвестиційного порталу». Але знайти відповідного спеціаліста на дану посаду буде не просто, адже одним із кваліфікаційних критеріїв буде вільне володіння письмовою та усною українською та англійською мовами, крім того, даний кандидат повинен бути впевненим користувачем веб-сервісів, володіти розвиненими комунікаційними навичками та вміти знаходити спільну мову з різними людьми, бути креативним та мати високу мотивацію працювати з питаннями залучення інвестицій.

Вивчаючи досвід українських міст щодо кращих практик у залученні та супроводі інвестицій, варто звернути увагу на Агенції розвитку міст. Створення комунальної установи «Агенція розвитку міста Суми» вирішить нагальні питання, зокрема, до повноважень та основних завдань Агенції можна віднести написання та структурування проектів та ініціатив, що відповідають стратегічним цілям міста, організацію та управління діючими інвестиційними

проектами, пошук та залучення ресурсів (грошових, матеріальних, інформаційних тощо) з метою реалізації ініціатив.

Оскільки у більшості проектів передбачено фінансування адміністративних витрат, частково утримання Агенції може здійснюватися за рахунок коштів міжнародної фінансової допомоги. Це допоможе утримати кваліфікованих спеціалістів з проектного менеджменту шляхом гідної оплати праці. Крім того, саме Агенція може бути відповідальною за створення та супровід Інвестиційного порталу міста.

Найактуальнішим питанням для міста Суми у сфері залучення інвестицій на сьогодні є подальша робота у створенні та облаштуванні індустріального парку «Суми». Як було зазначено вище, бар'єром у розвитку індустріальних парків є підключення його до електричних мереж. Опрацьовуючи Кодекс систем розподілу, затверджений Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14 березня 2018 року № 310 [33] було знайдене рішення, яке частково може вирішити це питання. Мова йде про створення ініціаторами створення індустріального парку Малої системи розподілу. Відповідно до Концепції індустріального парку «Суми» на його території передбачається розміщення чотирьох підприємств переробної промисловості. У разі будівництва мереж електропостачання ініціатором створення індустріального парку може бути створена нова мала система розподілу (далі – МСР), оператор якої (можливо їм стане керуюча компанія індустріального парку) в подальшій перспективі буде здійснювати дії з підключення учасників індустріального парку «Суми». При цьому оператор МСР буде виконувати функції, мати права та обов'язки оператора систем розподілу щодо користувачів МСР без відповідних ліцензій (з урахуванням особливостей, визначених Кодексом систем розподілу).

Варто зазначити, що восени цього року, на сайті НКРЕКП опубліковано проєкті постанови НКРЕКП «Про затвердження Змін до Кодексу систем розподілу» від 28.10.2020. У проєкті передбачена окрема процедура для підключення індустріальних парків та створення на їх базі МСР, окрема

вноситься пропозиція наступного змісту: «Електрична мережа може бути класифікована як МСР, якщо замовник отримав та виконав технічні умови з метою підключення індустріального парку.» [34]

Прийняття даної постанови частково допоможе вирішити проблему приєднання індустріальних парків до електричних систем розподілу. Наступним кроком у напрямку стимулювання надходження інвестицій може стати ініціювання на законодавчому рівні перегляду тарифів за приєднання до електричних мереж.

Розмови про завищену вартість приєднання ведуться не один рік . Зокрема у жовтні цього року, в.о. Міністра енергетики Ольги Буславець направлено пропозицію до Прем'єр-міністра щодо скасування плати за приєднану потужність.

«Реалізація цієї ініціативи передбачає, що замовниками приєднань буде оплачуватися виключно вартість будівництва лінії електропередачі до власних електроустановок, а плату за приєднану потужність буде скасовано.

При цьому, підстанційна складова в повному обсязі буде реалізовуватися за кошти ОСР, які будуть передбачені спеціальним розділом інвестиційних програм у відповідні роки.

Фінансовим ресурсом для зменшення плати за приєднання, а також - відновлення існуючої мережевої інфраструктури та її перспективного розвитку має стати ефективна методологія стимулюючого тарифоутворення.» [35].

Звісно, навіть якщо на державному рівні будуть прийняті відповідні рішення, без ініціативи з боку Сумської міської ради, індустріальний парк не буде розвиватися. Тож незважаючи на невизначеність у сфері приєднання до електричних мереж індустріальних парків, Сумська міська рада повинна працювати на випередження та втілювати у життя проект «Облаштування мереж індустріального парку «Суми». У разі, якщо даний проект не буде обрано для фінансування проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від

Європейського Союзу, у 2021 році необхідно направити його на конкурс проектів Державного фонду регіонального розвитку.

ВИСНОВКИ

Інвестиції – це одна з головних складових, що мають вплив на розвиток економіки, сприяють модернізації виробництва, впровадженню інновацій, крім того надають можливість проводити науково-дослідну діяльність та реалізовувати проекти. Інвестиційна привабливість того чи іншого регіону, країни, міста чи громади залежить від багатьох факторів, зокрема від геополітики, наявної сировинної, ресурсної бази, разом з тим, ефективність інвестиційної політики напряду залежить від управління інвестиціями.

Під час реалізації інвестиційної політики необхідно враховувати специфіку економічного розвитку всіх регіонів країни. При аналізі інвестиційного потенціалу регіонів враховуються:

- географічне положення;
- сукупність природних ресурсів;
- ступінь розвитку транспортної інфраструктури;
- геополітичне становище;
- екологічна ситуація;
- рівень безробіття;
- привабливість території для зарубіжних інвесторів.

Україна має значний інвестиційний потенціал, зумовлений вигідним геоположенням, значною територією та населенням, а отже є одним з найбільших ринків Європи, наділена природними ресурсами, кваліфікованими кадрами, має високий рівень науково-технічного потенціалу, а також володіє найбагатшими сільськогосподарськими землями у Європі.

В той самий час відсутність політичної стабільності та послідовності позначається і на розвитку економіки, зношеність основних фондів та висока енергоємність промислової продукції не сприяють покращенню інвестиційного клімату України.

Подібна економічна ситуація була 30 років назад у сусідній державі – Польщі. Але на сьогодні Польща вважається найбільш успішною у залученні іноземних інвестицій серед країн Східної Європи. Польща довела, що важливим є не тільки рівень інвестицій, а і їх якість та ефективність відповідно до національних інтересів, в довгостроковій перспективі важливі не тільки фінансові інвестиції, а й вливання інноваційних технологій і інтелектуального капіталу.

Саме тому, створення СЕЗ в Польщі відбувалося поступово, з попереднім аналізом та визначенням стратегічних цілей та дотриманням збалансованості регіонального розвитку. Наприклад у СЕЗ в регіонах з найбільшим рівнем безробіття інвестор міг розраховувати на більшу державну підтримку. Крім того Польща чекала не будь-якого інвестора, вона визначила пріоритетні, наукомісткі галузі промисловості з орієнтиром на інновації.

Гарантуючи значну державну підтримку Польща вимагала від інвестора дотримання інвестиційних зобов'язань по сумі інвестиції, по кількості створення робочих місць, по термінам реалізації інвестиційного проекту. Окрім того Польща створила «дружню» інвестиційну атмосферу, завдяки роботі Польського агентства інформації та іноземних інвестицій яке взяло на себе не тільки зобов'язання по супроводу інвесторів, але стало відповідальним і за створення позитивного інвестиційного іміджу Польщі у світі.

Україна має невдалий досвід створення СЕЗ у 90-х роках. Друга спроба створення «точок» економічного зростання відбулася у 2012 році, але без урахування недоліків першої спроби.

В Україні немає національних програм підтримки інвестицій чи значущих податкових преференцій, держава намагається перекласти відповідальність за залучення інвесторів на місцеве самоврядування, натомість не намагається навіть знизити високий рівень забюрократизованості та скоротити в часі дозвільні процедури.

З часом без інвестицій в економіку інвестиційна привабливість України тільки послаблюється, адже існуючі промислові потужності з часом стають

фізично та морально застарілими. Економіка України потребує перебудови, а для цього необхідні додаткові фінансові ресурси. Інструменти залучення інвестицій, які успішно спрацювали в інших країнах, в Україні не приживаються значною мірою через їх бездумне копіювання, зухвале нехтування вимогами законодавства та зловживання владою.

Те чого не вистачає Україні, на відміну від сусідньої Польщі в досягненні успіху із залучення інвестицій – це перш за все визначення пріоритетів промислового розвитку та діючої державної підтримки інвесторам, що сприятиме створенню сучасних підприємств, які виробляють конкурентоспроможну продукцію за світовими стандартами, а Україна отримає довгострокові інвестиції.

В той самий час вітчизняне законодавство не сприяє виробленню регіональної інвестиційної політики, адже регіони на місцевому рівні не можуть кардинально вплинути на процес залучення іноземних та вітчизняних інвестицій.

У 2015 році, після початку реформи децентралізації, коли у органів місцевого самоврядування з'явилися повноваження впливати на процес залучення інвестицій, в структурі виконавчих органів Сумської міської ради у Департаменті фінансів, економіки та бюджетних відносин Сумської міської ради у відділі фінансів виробничої сфери та інвестиційної діяльності було створено сектор інвестицій. Пізніше, у 2016 році, сектор став відокремленим відділом інвестицій та зовнішньої діяльності.

За 4 роки з моменту створення відділу інвестицій та зовнішнього партнерства Сумська міська рада стала активним учасником ряду міжнародних проектів та програм, що реалізуються у співпраці з міжнародними фінансовими та донорськими організаціями, розроблено низку інформаційно-промоційної продукції яка розповсюджується як на регіональному та і національному та міжнародному рівнях. Також у 2018 році створено індустріальний парк «Суми».

Для удосконалення діяльності Сумської міської ради з управління інвестиціями, на мою думку, необхідно створити комунальну установу, на

кшталт «Агенції розвитку міста» та уповноважити її здійснювати діяльність з залучення, організації та супроводу інвестиційних проектів. Крім того, для полегшення співпраці з інвесторами, місту не вистачає єдиного інформаційного електронного майданчику «Інвестиційний портал».

Щодо подальшого створення та облаштування індустріального парку «Суми» Сумській міській раді необхідно у найближчі роки підвести електричні мережі та створити на малу систему розподілу індустріального парку, що сприятиме залученню інвестицій, адже на сьогодні в Україні ще немає подібної практики.

ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковальчук С. П. Організаційно-економічні механізми залучення інвестицій на регіональному рівні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2014. № 5. Ч. 1. С. 188–192. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/46.pdf (дата звернення 28.11.2020).
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу URL: https://wiki2.org/en/Demographics_of_Sweden
3. Кравчун О. С. Механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні // Теорія та практика державного управління. Випуск 3 (38). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tpdu_2012_3_46.pdf
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 28.11.2020).
5. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.11.2020).
6. Г. Рубцова-Каменська, Державне управління інвестиційною діяльністю за участю іноземного інвестора. *Господарське право і процес*, 2019, №10. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/10/12.pdf> (дата звернення 26.11.2020).
7. О. Цанько, Теоретичні основи формування інвестиційної політики: регіональний аспект. *Ефективність державного управління*, 2016, Вип. 1/2 (46/47). Ч. 2. URL:

http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch2/13.pdf (дата звернення 26.11.2020).

8. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення 28.11.2020).
9. Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248941325> (дата звернення 28.11.2020).
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.11.2020).
11. Про внесення змін до розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 04.11.2015 № 518-ОД. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 25.06.2019 № 365-ОД. URL: <http://gue.sm.gov.ua/index.php/uk/2013-04-18-21-27-14/6-polozhennya> (дата звернення 28.11.2020).
12. Про положення про постійні комісії обласної ради сьомого скликання. Рішення обласної ради від 15.12.2015 (зі змінами від 20.12.2017, від 06.08.2020). URL: <https://sorada.gov.ua/pro-oblasnu-radu/34-about-sumy-oblast-council/3224-postijni-komisiji-oblasnoji-rady.html> (дата звернення 28.11.2020).
13. Портал Державної Служби Статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 28.11.2020).
14. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України: за країнами світу; країнами ЄС; видами економічної діяльності; по регіонах за періоди з початку року, щоквартально). Портал Державної Служби Статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/inv_zd/pi_ak_ks_reg_kv/pi_ak_ks_reg_kv_u/arh_pi_ak_ksvr_u.html (дата звернення 28.11.2020).

15. Закон України «Про індустриальні парки» № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text> (дата звернення 27.11.2020).
16. Оцінка бізнес регулювання. Статистичні дані Світового банку DataBank/World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#> (дата звернення 27.11.2020).
17. Проект Закону про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустриальні парки. 2554а-д від 25.04.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58867 (дата звернення 29.11.2020).
18. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення (дата звернення 29.11.2020).інвестицій в реальний сектор економіки через індустриальні парки. 2555а-д від 25.04.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58869 (дата звернення 29.11.2020).
19. Павленко, О. О. (2002). Урахування екологічних та природоохоронних податкових надходжень у економічних розрахунках. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», (10), 43.
20. Павленко, О. О., & Алібекова, Ю. Т. (2012). Використання індексного інструментарію для діагностики соціо-еколого-економічного розвитку території. Економіка та держава, (12), 32-38.
21. Telizhenko, O., Pavlenko, O., Martynets, V., & Rybalchenko, S. (2019). Modeling the influence of cluster components on the economic development of a territory. TEM Journal, 8(3), 900.
22. Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Міністерством економічного розвитку,

- торгівлі та сільського господарства України моніторингу проектів у першому півріччі 2019 року. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjJxOWL68HtAhVStnEKHRXcDjMQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3D843a0842-ce68-43cf-aad9-7cb36520467f&usg=AOvVaw1I30GaBZFrviU1vLGc201B> (дата звернення 29.11.2020).
23. Перелік проектів міжнародної допомоги Україні, зареєстрованих у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. URL: https://data.gov.ua/dataset/6eb25893-57a9-4936-ba1d-cf7d264e4c2e/resource/f00b8124-7ea6-4d8d-ad9b-6089c911ff0a/download/perelik_03-12-2019.xls (дата звернення 29.11.2020).
24. Міністерство розвитку Польщі. URL: <https://www.gov.pl/web/rozwoj/polska-przyjazna-inwestorom> (дата звернення 30.11.2020).
25. Справочник інвестора – Польща. Правила ведення бізнеса. 2016. URL: https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=28004 (дата звернення 30.11.2020).
26. Підоричева І. Досвід польських СЕЗ: у пошуках "антикрихкості" для України. Дзеркало тижня. Випуск №39, 21-27 жовтня 2017 року. URL: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html (дата звернення 30.11.2020).
27. Polish Investment Zone - 2019 Report. Report on the Act on supporting new investments in Special Economic Zones. Poland 2019. URL: : https://www.paih.gov.pl/publications/how_to_do_business_in_Poland (дата звернення 30.11.2020).
28. Investor's Guide - Poland, How to do Business, Warszawa 2017 URL: https://www.paih.gov.pl/publications/how_to_do_business_in_Poland (дата звернення 01.12.2020).
29. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 740 «Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій». URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 26.11.2020).
30. Положення «Про відділ інвестицій та зовнішнього партнерства управління економіки, інвестицій та фінансів програм соціального захисту Департаменту фінансів, економіки та інвестицій сумської міської ради» від 01.07.2016.
31. Рішення Сумської міської ради від 23 травня 2018 року № 3498 - МР «Про затвердження Концепції індустріального парку «Суми» та створення індустріального парку «Суми». URL: <https://smr.gov.ua/uk/2016-03-14-08-11-32/investitsijnij-pasport/11132-industrialnij-park-sumi.html> (дата звернення 27.11.2020).
32. Electricity prices for non-household consumers. Electricity price statistics URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics#Electricity_prices_for_non-household_consumers (дата звернення 08.12.2020).
33. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14 березня 2018 року №310 «Про затвердження Кодексу систем розподілу» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0310874-18#Text> (дата звернення 09.12.2020).
34. Проект постанови НКРЕКП від 28.10.2020 «Про затвердження Змін до Кодексу систем розподілу» URL: <https://www.nerc.gov.ua/?id=55148> (дата звернення 09.12.2020).
35. Міненерго ініціює скасування плати за приєднану потужність. Новини URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245477465 (дата звернення 09.12.2020).